

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Směnárenství z pohledu ochrany spotřebitele a zájmů státu

Foreign exchange from consumer protection and state interests perspection

Student:

Václav Závada

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Mrkývka Petr, Ph.D.

Ostrava 2011

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.“

V Ostravě 9. května 2011

.....

Václav Závada

Děkuji JUDr. Petru Mrkývkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za odbornou pomoc, připomínky, konzultace a cenné rady.

Obsah

1	Úvod	1
2	Historie	2
2.1	Peníze jako nevyhnutelný následek společenského a ekonomického vývoje	2
2.2	Měnové soustavy	3
2.3	Mezinárodní měnové soustavy	3
2.4	Vývoj devizového hospodářství a devizového práva v ČR	4
2.4.1	Vývoj do roku 1989	4
2.4.2	Vývoj po roce 1989	6
3	Právní regulace poskytování směnářských služeb	8
3.1	Devizově právní vztahy a devizové právo	8
3.2	Právní regulace směnářských služeb	9
3.3	Základní pojmy	9
3.4	Devizové orgány a jejich kontrolní úloha	11
3.5	Vznik a zánik práva podnikat ve směnářství	12
3.5.1	Situace před přijetím zákonů č. 254/2008 Sb. a č. 285/2009 Sb.	12
3.5.2	Registrace ke směnářské činnosti	14
3.5.3	Směnářská činnost na základě bankovní licence nebo zvláštního právního předpisu	16
3.5.4	Směnářská činnost na základě jednotné licence	17
3.6	Problematika devizového místa	17
3.7	Práva a povinnosti tuzemců a cizozemců	19
4	Ochrana spotřebitele směnářských obchodů v teorii a praxi	21
4.1	Úvod do problematiky	21
4.2	Právní předpisy řešící ochranu spotřebitele ve směnářských obchodech	21
4.2.1	Prameny práva	21
4.2.2	Informování klientů devizových míst	22
4.2.3	Informování klientů devizových míst o ceně	25

4.2.4	Nekalé obchodní praktiky	26
4.2.5	Dohled nad dodržováním pravidel ochrany spotřebitele	28
4.2.6	Sankce za porušení právních předpisů chránící spotřebitele	30
4.3	Ochrana spotřebitele směnářských obchodů a praxe.....	30
4.3.1	Cíl kapitoly a metody jeho dosažení.....	30
4.3.2	Informování klienta.....	32
4.3.3	Reklamáce ve směnářských obchodech	33
4.3.4	Stanovování protihodnoty při směnářských obchodech	34
4.3.5	Závěry kapitoly o ochraně spotřebitele.....	41
5	Směnářství z pohledu zájmů státu	42
5.1	Úvod do problematiky.....	42
5.2	Legalizace výnosů z trestné činnosti a daňové úniky	42
5.3	Prameny práva.....	44
5.4	Povinnosti směnářů v boji proti legalizaci výnosu z trestné činnosti a financování terorismu.....	44
5.4.1	Povinnost identifikovat klienta	44
5.4.2	Povinnost kontroly klienta	45
5.4.3	Oznámení podezřelého obchodu.....	46
5.4.4	Systém vnitřních zásad	47
5.5	Směnárny a praní špinavých peněz	47
5.5.1	Dodržování povinností vyplývajících se zákona č. 253/2008 Sb.	47
5.5.2	Praní špinavých peněz jakožto hlavní náplň některých směnářů.....	49
5.5.3	Daňové úniky a směny bez potřebné registrace.....	50
6	Závěr.....	51
7	Seznam použité literatury a pramenů	53

1 Úvod

Česká republika má za sebou dvě velmi hektické dekády, během kterých se její společnost, ekonomika a právo změnili k nepoznání. Socialistické uspořádání a centrálně řízená ekonomika byla vystřídána demokracií západního typu s plně tržním hospodářstvím. Devizové právo nebylo všech těchto celospolečenských změn ušetřeno, a tak devizový monopol, který byl realitou celých třicet let, velmi rychle transformován do dnešní, již zcela liberální podoby. Již první porevoluční *devizový zákon*¹ svěřoval Státní bance československé možnost udělovat oprávnění ke směnářenské činnosti i ryze soukromým subjektům.

Změny porevolučních let ovšem s sebou krom pozitiv přinesly i celou řadu zcela nových a doposud netušených problémů a výzev, se kterými se bylo třeba vyrovnat. Ani směnárny se problémům nevyhnuly – ba právě naopak. Již v první polovině devadesátých let se stihly zařadit svou pověstí hned vedle českých taxikářů, což skutečně nemůže být považováno za úspěch. Jen obtížně by se hledal turistický průvodce, který by nenabádal své čtenáře ke zvýšené pozornosti při výměně valut. Avšak porušování práv klientů nebylo problémem jediným. Relativně snadná možnost získat oprávnění podnikat, nízké provozní náklady, možnost zasílat peněžní prostředky do zahraničí a omezená kontrola ze strany pověřených orgánů záhy ukázala směnárny jako rizikové i z pohledu legalizace výnosů z trestné činnosti.

Jak vidno, směnárství bylo jak z pohledu ochrany spotřebitele, tak i z pohledu zájmů státu zatíženo celou řadou problémů a rizik. Právní úprava však nezůstala statická a postupně se nové realitě přizpůsobovala. Jak devizový zákon, zákon o ochraně spotřebitele, tak i zcela nový zákon proti praní špinavých peněz znamenají v mnoha směrech opravdové kroky kupředu.

Zásadní otázkou, do které chce tato bakalářská práce vnést světlo, je, zdali je možno o problémech stručně popsaných výše, psát již jen v čase minulém, anebo tak lze činit i v čase přítomném. Ve snaze dosáhnout cíle vycházím z platné právní úpravy. Ta je jednak zasazena do širšího historického kontextu, a jednak posuzována z hlediska jejího reálného dopadu, vymahatelnosti a účelnosti s důrazem na identifikaci hlavních problémů současného stavu. Avšak jen kritizovat je snadné. Proto jsou k nalezeným problémům předkládána i možná řešení.

¹ Zákon č. 162/1989 Sb.

2 Historie

2.1 Peníze jako nevyhnutelný následek společenského a ekonomického vývoje

Měnová soustava tak, jak ji známa dnes, je dovršením dlouhého a nelehkého vývoje. Odborní autoři se shodují, že existence peněz² a peněžního hospodářství je důsledkem přirozeného vývoje. Aby ekonomika mohla fungovat, potřebuje ke své existenci peníze, které prakticky ulehčují směnu. Samotná nezbytnost směňování přirozeně vyplynula z dělby práce: „Každý člověk je bohatý nebo chudý podle toho, kolik si může dopřát věcí k životu nezbytných a život zpříjemňujících a kolik radovánek. Ale od té doby, co se všude rozvinula dělba práce, jen tuze málo těchto věcí si může člověk pořídit svou vlastní prací.“³

Společnost byla vystavena skutečnosti, že věci nezbytně nutné k životu je potřeba si obstarat na trhu, a to prostřednictvím obchodování. *Barterové obchody*⁴ se záhy ukázaly pro každodenní používání jako značně nepraktické, a proto společnost přirozeně hledala komoditu, která by mohla být používána jako peníze. Přes slepé vývojové větve, kdy se ke směně používaly poněkud *nepraktické komodity*⁵, se pro *objektivní důvody*⁶ nakonec prosadilo používání jakožto univerzálního platidla kovů. Ty se jako všeobecný ekvivalent začaly používat již v Přední Asii ve státech Mezopotámie, tedy v říších Sumerů, Akkadů, Chetitů a Asyřanů asi kolem roku 4000 p. n. l. Není náhoda, že tyto říše byly hospodářsky nejpokročilejšími státními útvary své doby. V případě těchto států se ovšem ještě nejednalo o mince, ale o placení kovem jako takovým.

První mince se pravděpodobně začaly razit ve starověké Lýdii, která se nacházela v Malé Asii, začátkem 7. století p. n. l., ovšem žádná z nich se nedochovala, a tak jako první dochované jsou až mince milétské. V Čechách se začaly jako první mince za vlády Boleslava I. (10. stol.) razit denáry, čímž byly položeny základy českého mincovnictví, jenž se pak dále rozvíjelo především za vlády Václava II.

¹ Zatímco peníze jako takové jsou zvláštním druhem zboží, jenž jsou v ekonomické praxi využívány k vyjádření hodnoty zboží, měna je kategorií především právní, kdy zpravidla stát prostřednictvím práva upravuje pro své území již existující peněžní hospodářství tím, že stanovuje měnu a měnovou soustavu, jakožto součást výkonu svrchovanosti nad daným územím.

³ Smith A.: *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Nové, přeprac. vyd. Praha: Liberální institut, 2001. 986 s. ISBN 80-86389-15-4

⁴ Barterový obchod, nebo také naturální směna, je směna zboží za zboží bez použití peněz. Na rozdíl od peněžní směny vyžaduje oboustrannou shodu potřeb.

⁵ Sůl, dobytek, druh lastur, tabák, cukr, hřebíky atd.

⁶ Nakonec začaly být upřednostňovány kovy díky své trvanlivosti a dělitelnosti.

2.2 Měnové soustavy

Historie zná tři základní druhy měnových soustav, ve kterých byly v rámci národního hospodářství realizovány měnové vztahy. Těmito soustavami jsou *metalická*, *úvěrová* a *papírová*.

Metalická měnová soustava se vyznačuje oběhem kovových peněz. Dle vztahu nominální hodnoty a hodnoty, která je na dané minci vyražena, dělíme mince v metalické měnové soustavě na plnohodnotné a neplnohodnotné. Plnohodnotná mince má sama o sobě, díky obsahu vzácného kovu v ní, cenu rovnou hodnotě na ni vyražené. Naopak neplnohodnotné mince mají na sobě vyraženou hodnotu vyšší, než je jejich skutečná hodnota.

Uvěrová měnová soustava je vnímána především jako přechod od metalické k papírové měnové soustavě. Drahé kovy se z ryze praktických důvodů ukládaly v prvních bankách – ty za ně vydávaly bankovky, zpětně směnitelné za drahý kov.

Papírová měnová soustava je posledním vývojovým stupněm. Peníze v této soustavě již nejsou směnitelné zpětně za drahý kov a jejich oběh je tak nucený.

2.3 Mezinárodní měnové soustavy

Jako první byl zlatý standard zaveden ve Velké Británii již v roce 1821. Ostatní státy se přidávaly postupně, ať již dobrovolně, či přinuceny okolnostmi⁷. Počátek fungování zlatého standardu na mezinárodní úrovni nelze stanovit zcela přesně, různí autoři se rozcházejí v intervalu let 1880 až 1897⁸. Zlatý standard byl opuštěn pod tíhou první světové války. Mocnosti musely financovat své rozsáhlé válečné výdaje, což činily vydáváním papírových inflačních peněz.

Po ukončení první světové války se většina významných mocností pokusila ke zlatému standardu navrátit, vznikl tak tzv. *modifikovaný zlatý standart*. Ale ten byl následkem neochoty dodržovat jednoho ze základních pravidel fungování zlatého standardu (zákaz sterilizace přílivu zlata) již předem odsouzen k zániku.

Posledním pokusem o návrat k podstatě zlatého standardu byl v roce 1944 *Bretton-woodský* systém, avšak následkem dynamického rozvoje mezinárodního obchodu nebyl *dolar*⁹ sto pokrývat zvyšující se nároky oběhu. Jediným řešením tak bylo tisknutí nekrytých bankovek, což vyústilo až do situace, kdy zlaté rezervy USA dokázaly pokrýt pouze 20%

⁷ Zvyšování těžby a uvolňování zásob stříbra některých států, což vyvolávalo v měnových systémech používající tuto komoditu inflaci.

⁸ Židek L.: Dějiny světového hospodářství. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN: 978-80-7380-035-2

⁹ Dolar tvořil v tomto systému dominantní měnu - jako jediný byl totiž plně směnitelný za zlato. Ostatní měny k němu pak byly připoutány pomocí pevného kurzu.

dolarů v oběhu. Aby Spojené státy ochránily své zlaté rezervy, uchýlily se ke zrušení směnitelnosti své měny za zlato, čímž i poslední systém založený na zlatém standartu přestal prakticky existovat.

Post Bretton-Woodský měnový systém radikálně změnil vnímání úlohy centrálních bank. Měny totiž poprvé v historii nebyly pevně spojeny s žádnou komoditou. Situace vedla k přesvědčení, že měnovou stabilitu jsou schopny zajistit jen nezávislé centrální banky, které budou odstříhnuty od politických vlivů. Měnový kurz je tak určován vztahem nabídky a poptávky, na který dohlíží centrální banka, jež v případě nutnosti zasáhne, nejedná se tak o čistý floating, ale o jeho řízenou variantu, jenž je v dnešním světě nejběžnější¹⁰.

2.4 Vývoj devizového hospodářství a devizového práva v ČR

Vývoj mezinárodních měnových soustav a celosvětových událostí, které byly rámcově popsány v předcházejících kapitolách, se velmi výrazně podílely na utváření devizově-legislativního prostředí v České republice.

2.4.1 Vývoj do roku 1989

Devizové prostředí za první republiky bylo poměrně stabilní, roku 1923 byl schválen *zákon č. 7/1924 Sb. o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel*. Ten s dílčími *novelami*¹¹ platil až do 10. července 1939, kdy byl nahrazen *zákonem č. 155/1939 Sb.*, tedy více než 15 let.

Po konci druhé světové války byl stav našeho devizového hospodářství chaotický a tedy nevyhovující. V Československu bylo v platnosti 38¹² různých devizových předpisů. Situaci řešil *zákon č. 92/1946 Sb.*, který ač byl provizorní (konec účinnosti 31. 12. 1953), již obsahoval celou řadu institutů, pokládajících základ budoucího státního *devizového monopolu*.

Rok 1948 znamenal pro Československo zásadní politický obrat směrem k socialistickému zřízení, a tedy definitivní zavrnutí liberálního modelu ekonomiky. Nový směr, kterým se republika začala ubírat, byl doprovázen reformami za účelem centralizace jejího hospodářství. Tato tendence se zákonitě promítla i do devizové právního rámce, a to v podobě *zákona č. 107/1953 Sb., o devizovém hospodářství*. Počínaje tímto zákonem se na více než tři dekády zakotvuje devizový monopol státu, na kterém nic nezměnilo ani přijetí

¹⁰ K tomuto tématu více například Židek, L.: *Dějiny světového hospodářství*. s. 160-181

¹¹ *Zákony č. 121/1932 Sb. a č. 113/1934 Sb.*

¹² Grůň, L.: *Finanční právo a jeho instituty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2009. 336 s. ISBN: 978-80-7201-745-4

*zákonů*¹³ z přelomu 60. a 70. let a platil tedy v drobných modifikacích až do přijetí nového devizového zákona v roce 1990.

Devizový monopol státu, který ač v praxi fungoval již společně se *zákonem č. 107/1953 Sb.*, byl v našem zákoníku explicitně zmíněn až v § 2 *zákona č. 142/1970 Sb.* Za jeho vykonávání byla odpovědna Státní banka československá. Během doby fungování státního monopolu byl stát prostředníkem pro veškerý platební styk se zahraničím. Za tímto účelem shromažďoval veškeré zahraniční prostředky a rozhodoval o jejich využití.

Pro devizové tuzemce tato nadřazená pozice státu znamenala čtyři základní *povinnosti*¹⁴, které je zavazovaly při nakládání s cizími devizami. Devizoví tuzemci byli povinni ohlásit veškeré skutečnosti týkající se pohledávek a závazků peněžního charakteru vůči cizině, byli povinni dbát o ochranu svých zahraničních pohledávek a o jejich včasnou úhradu. Veškerá nabytá zahraniční platidla, platební dokumenty znějící na cizí měnu a drahé kovy byli povinni do 10 dní (*zákon č. 142/1970 Sb.* prodlužuje tuto lhůtu na 15 dní) nabídnout k odkupu Státní bance československé. A konečně na výzvu ministerstva financí byli povinni stanoveným způsobem zpeněžit nemovitost a jiné majetkové hodnoty nacházející se v cizině (tato povinnost již v *zákoně č. 142/1970 Sb.* nebyla, nicméně v § 18 *odst. 1.* téhož zákona se objevila nutnost souhlasu Státní banky československé ve věci nakládání se zahraničními nemovitostmi).

Naopak možnosti pro občany a organizace, jak se legálně dostat k devizovým prostředkům, byly jen značně omezené. Stát si v této oblasti vůči nim ponechal nadřazenou pozici a o tom, jestli prostředky poskytne či ne, rozhodoval v administrativně náročném procesu, kdy žadatel musel vyplnit a podat žádost příslušnému devizovému orgánu, což byla Státní banka československá. Žádost musela být doplněna o souhlas zaměstnavatele, vojenské správy a veřejné bezpečnosti. Avšak ani pokud byla řádně vyplněná a včasně podaná, nezaručovala automaticky, že bude kladně vyřízena.

Je zřejmé, že řada povinností při nakládání s devizami a naopak jen velmi omezené práva při snaze o jejich legální získání pro osobní potřebu vedla k poškozování naší ekonomiky tím, že tuzemci měli jen omezenou motivaci k produkci deviz. Docházelo tak k ekonomickému jevu, který bychom dnes nazvali *tržním selháním*¹⁵. Znamenalo to, že uži-

¹³ Zákon č. 142/1970 Sb., o devizovém hospodářství, zákon č. 144/1970 Sb., o státní bance československé, zákon č. 145/1970 Sb., o národohospodářském plánování

¹⁴ § 5 zákona č. 92/1953 Sb., později § 15 zákona č. 142/1970 Sb.

¹⁵ V tomto případě se jedná o tzv. pozitivní externalitu. Viz. Jurečka V., Jánošíková I. a kolektiv: *Makroekonomie: Základní kurz*

tek pro jedince byl nižší, než celkový užitek pro společnost. Zcela v souladu s výše jmenovanou teorií tak docházelo k poškozování ekonomiky jako celku chybnou motivací devizových tuzemců, a to v tomto případě bez ohledu na fakt, že ekonomika své doby byla od té dnešní naprosto rozdílná. Stát si celého problému byl vědom, a proto především v 80. letech dochází k úpravám v našem devizovém hospodářství, které měly stimulovat tuzemce k navýšení devizových příjmů. Východiskem bylo zavedení *tuzexových poukázek*, tzv. bonů a *tuzexových účtů*. Ty bylo možno použít v síti PZO Tuzex k nákupu zahraničního zboží, které na našem trhu jinak nebylo dostupné.

2.4.2 Vývoj po roce 1989

Federální shromáždění ještě 13. prosince 1989 schválilo *zákon č. 162/1989 Sb.* společně s *prováděcí vyhláškou č. 169/1989 Sb.* Nová právní úprava devizového hospodářství, která byla sepisována ještě v předlistopadovém období a která, ač již obsahovala jisté kroky k opuštění státního devizového monopolu a vytvářela příznivější podmínky pro posílení zainteresování subjektů ve vztahu k tvorbě devizových prostředků a jejich převádění do tuzemska na základě filozofie: „*kdo přispívá k vytváření a zvyšování devizových prostředků, ten se rovněž přiměřeně podílí na jejich využití...*“, ¹⁶ v sobě stále obsahovala metody a nástroje charakteristické pro monopolní postavení státu. Zákon tedy zůstal někdy v polovině cesty mezi státním monopolem, charakteristickým pro naše devizové hospodářství od roku 1954, kdy vstoupil do účinnosti *zákon č. 107/1953 Sb.*, a liberálním pojetím založeném na plné směnitelnosti tuzemské měny. Výše zmíněné důvody vedly k tomu, že zákon měl platnost pouze jeden rok a již 31. 12. 1990 tak skončila jeho účinnost.

Na novou společenskou realitu a s ní související potřeby reagoval plně *zákon č. 528/1990 Sb.*, který byl o rok později doplněn *prováděcí vyhláškou č. 303/1992 Sb.* Polovičitost *zákona č. 162/1989 Sb.*, se devizového zákona z roku 1990 netýkala, a tak bylo jasně vytýčeno, jakým směrem se bude devizové hospodářství dále ubírat – byla zavedena omezená vnitřní směnitelnost tuzemské měny, která nahradila přidělový systém deviz. Tato omezená směnitelnost fungovala na dvou základních principech: prvním principem byla nabídková povinnost pro právnické osoby a podnikatele, přičemž v případě fyzických osob platila výjimka, která ustanovovala tuto povinnost až při překročení limitu 1000,- Kčs po přepočtu dle platného kurzu; druhým pak byla možnost úhrad podnikatelů do zahraničí z korunového

¹⁶ BAKEŠ, M., BLECHOVÁ, E. a kol.: *Devizový zákon a předpisy související*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1996. 210 s. ISBN 80-7179-035-4

účtu¹⁷. Kromě výše zmíněného zakotvení omezené vnitřní směnitelnosti, přinesl *zákon č. 528/1990 Sb.* i zredukování počtu devizových orgánů a povolovací agendy¹⁸. Bylo tedy zřejmé, že naše devizové hospodářství se jasně vydalo směrem k liberálnějšímu pojetí.

Nastolený trend dokonal *zákon č. 219/1995 Sb.*, který byl doplněn *vyhláškou č. 261/1995 Sb.* Situace devizového práva okolo roku 1995 lze označit za hraniční. Po téměř čtyřiceti letech administrativně centralistického chápání úlohy devizového hospodářství a v návaznosti na to uplatňování devizového monopolu, bylo potřeba vykročit zcela opačným směrem vstříc liberálnímu pojetí celého devizového hospodářství. Bylo to vykročení: „...od restrikce k stimulaci, od systému devizových omezení k motivační úpravě vytvářející příznivější klima hlavně pro podnikatelskou aktivitu.“¹⁹ Tento zákon, dnes již celkově dvanáctkrát novelizován, platí jako základní pramen devizového práva. Zákon byl připravován se zřetelem na přistoupení k Mezinárodnímu měnovému fondu, tudíž splňuje podmínku liberalizace devizového práva, která je uložena České republice Články dohody o Mezinárodním měnovém fondu a zároveň splňuje i požadavky na volný pohyb kapitálu v souladu s podmínkami Smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii.²⁰ Devizový zákon z roku 1995 stále obsahoval relativně silné (v porovnání s dnešním stavem) povinnosti pro tuzemce, avšak po rozsáhlých novelizacích již v roce 2002 byly povinnosti transferové a nabídkové zrušeny a povinnost ohlašovací významně omezena.

¹⁷ Mrkývka, P. a kol.: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1

¹⁸ Grůň, L.: *Finanční právo a jeho instituty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2009. 336 s. ISBN: 978-80-7201-745-4

¹⁹ Grůň, L.: *Devizový zákon po deseti letech (a co mu předcházelo)*. Právník č. 3/2006. 313 – 333 s. ISSN: 0231-6625

²⁰ Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

3 Právní regulace poskytování směnářských služeb

3.1 Devizově právní vztahy a devizové právo

Vznik mezinárodního obchodu je následkem samé podstaty ekonomických zákonitostí²¹ a je nevyhnutelně nutné realizovat tyto obchody prostřednictvím vztahů, ve kterých jsou prostředníkem směny platební prostředky různých států. Tyto vztahy se vyznačují dvěma základními znaky: jednak pro fyzické a právnické osoby vstupující do nich mají majetkový dosah; jednak nakládání s takovými prostředky není závislé jen na vůli jejich účastníků, ale oběh zahraničních prostředků podléhá dohledu státu, který pro jejich nakládání vytváří právní rámec. Takové vztahy nazýváme vztahy devizovými²².

Soubor norem upravujících devizové vztahy tvoří devizové právo. Devizově právní vztahy jsou pak jednou z kategorií finančního práva. A protože finanční právo je právo veřejné, jsou i devizově právní vztahy charakteristické nerovným postavením jednotlivých účastníků, kdy devizový orgán vystupuje vůči devizovému subjektu z postavení vrchnostenského²³. Devizové právo v rámci finančního práva velmi úzce souvisí s další jeho kategorií, a to s právem měnovým.

Předmětem devizových vztahů jsou určité hodnoty, které mají vliv na platební bilanci státu, a to přímou či nepřímou, což ovlivňuje stabilitu a zdravý vývoj celé ekonomiky. Pod takovými hodnotami se rozumí především devizové hodnoty a nemovitosti v tuzemsku. Hlavním účelem devizového práva je zajistit vytvoření takových nástrojů a podmínek, které zajistí stabilitu celé ekonomiky daného státu. Je také velmi důležitým nástrojem při zamezování daňových úniků a i tzv. praní špinavých peněz získaných prostřednictvím nelegální činnosti. Způsob, jakým je tohoto cíle dosaženo prostřednictvím norem devizového práva, které vytvářejí výše zmíněné nástroje a podmínky, je odrazem ekonomických a politických procesů v daném státě i úrovně jeho hospodářského rozvoje. V současnosti je pozitivní vývoj v České republice zajišťován namísto přísné a extenzivní regulace (charakteristické pro státní devizový monopol před rokem 1989) ekonomickými nástroji, čímž se rozumí především liberalizace zahraničního obchodu, vhodná kurzová a úroková politika, sbližování cenové a daňové soustavy s těmito soustavami cizích států.

²¹ Švarcová, J.: *Ekonomie: Stručný přehled*. 1. vyd. Zlín: CEED, 2004. 295 s. ISBN: 80-902552-9-9

²² Grůň, L.: *Devizový zákon po deseti letech (a co mu předcházelo)*. Právník č. 3/2006. 313 – 333 s. ISSN: 0231-6625

²³ Mrkývka, P. a kol: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1

Základním pramenem devizového práva je *devizový zákon č. 219/1995 Sb.* Jak již bylo zmíněno, devizový zákon byl novelizován k dnešnímu dni celkem 12krát. S tak častou novelizací se ovšem počítalo již v době jeho přijetí. Je třeba si uvědomit, že zákon byl přijat v době, kdy naše ekonomika a právní systém prožíval náročné transformační období a navíc bylo potřeba reagovat na hospodářský vývoj. S tím, jak se ekonomická realita postupem let měnila, byl devizový zákon postupně zjednodušován. Avšak nedá se předpokládat, že by postupné zjednodušování vedlo až k úplnému zániku norem devizového práva.

3.2 Právní regulace směnářských služeb

Směnářská činnost je definována v *devizovém zákoně* jako: „...poskytování služeb třetím osobám, jejichž předmětem je nákup nebo prodej bankovek, mincí nebo šeků v cizí nebo české měně za bankovky, mince nebo šeky v jiné měně.“²⁴ Činnost devizových míst provádějících směnářské operace – směnáren – je upraven především v:

- Zákoně č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákoně č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákoně č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku.
- Vyhlášce č. 376/2009 Sb., o směnářské činnosti.
- Vyhlášce č. 280/2008 Sb., o směnářské činnosti, bezhotovostních obchodech s cizí měnou a o peněžních službách.
- Vyhlášce č. 34/2003 Sb., kterou se stanoví rozsah, období, lhůty a způsob plnění oznamovací povinnosti podle devizového zákona.

3.3 Základní pojmy

Subjekty devizového práva dělíme na dvě základní skupiny – na jedné straně jsou to *devizové orgány* a na straně druhé všichni ostatní účastníci devizových právních vztahů, tedy *tuzemci* a *cizozemci*. *Devizovými orgány* se dle zákona rozumí Ministerstvo financí a Česká národní banka. S ohledem na veřejnoprávní charakter devizového práva vystupují tyto orgány v nadřazeném postavení vůči *tuzemcům* a *cizozemcům*. Ohledně otázky devizové přísluš-

²⁴ § 1 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

nosti se již od roku 1946, kdy byl přijat zákon č. 92/1946 Sb., o vázaném devizovém hospodářství, postupuje na základě *principu domicilu*²⁵.

- *Tuzemec* je devizovým zákonem definován jako fyzická či právnická osoba s trvalým pobytem, respektive sídlem v *tuzemsku* (*tuzemskem* se rozumí území České republiky).
- *Cizozemcem* je zákonem pak osoba nepovažována za *tuzemce*, přičemž platí, že za *cizozemce* je považována i organizační složka *cizozemce* v *tuzemsku*²⁶.

Mezi *tuzemci*, ale i *cizozemci* mají specifické postavení *devizová místa*, která mají dle *devizového zákona* právo podnikat ve směnářství. Současná právní úprava zná tyto typy devizových míst:

- Banku či úvěrové družstvo se sídlem v tuzemsku, pobočku zahraniční banky, platební instituce, pobočku zahraniční platební instituce nebo poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, které jsou v rozsahu bankovní licence nebo povolení podle zvláštního právního předpisu oprávněny provádět platební styk ve vztahu k zahraničí, směnářskou činnost nebo bezhotovostní obchody s cizí měnou,
- osobu oprávněnou vykonávat směnářskou činnost na základě registrace,
- osobu oprávněnou k poskytování platebních služeb ve vztahu k zahraničí na základě principu jednotné licence.

Devizovými hodnotami se rozumí peněžní prostředky v cizí měně, zahraniční cenné papíry a dále pak peníze ocenitelná práva a závazky od nich odvozené, které zákon zná také pod pojmem *finanční deriváty*. Peněžní prostředky v cizí měně mohou mít buď podobu hotovostní (označovanou již tradičně jako *valuty*), nebo podobu bezhotovostní (*devizy*). Právní úprava *zahraničních cenných papírů* chápáná ve smyslu *devizového zákona* č. 219/1995 Sb. je odlišná od obecně používané definice, kterou uvádí zákon č. 591/1992 Sb. o cenných papírech. Devizový zákon chápe *zahraniční cenné papíry* jako takové cenné papíry, jejichž emitentem je cizozemec, naopak *cenné papíry*, které jsou emitovány tuzemcem, jsou pak chápány devizovým zákonem jako listiny nebo je nahrazující zápisy, s nimiž je spojeno právo účasti na majetku nebo právo na peněžním plnění. *Zlato a zahraniční platební dokumenty* již nejsou zákonem označovány jako devizové hodnoty a nakládání s nimi je tedy zcela vol-

²⁵ *Princip domicilu* neplatí pouze v jediném případě, a to u nabývání tuzemských nemovitostí. Více v §17 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

né²⁷. Zlato bylo jako devizová hodnota vnímáno až do roku 2002, kdy byla při novelizaci devizového zákona vyškrtáno. Zahraniční platební dokumenty pak byly zrušeny již společně se *zákonem č. 528/1990 Sb.* který byl nahrazen současným devizovým zákonem.

3.4 Devizové orgány a jejich kontrolní úloha

Devizové orgány jsou ve svém funkčním pojetí správní úřady vykonávající státní správu na úseku devizového hospodářství, jež je zvláštní částí nefiskální finanční správy²⁸. Státní správu v daném úseku vykonávají na základě předpisů devizového práva, díky čemuž disponují potřebnými pravomocemi a působnostmi k usměrňování devizového hospodářství v zájmu stability národní ekonomiky. Jak již bylo zmíněno, devizovými orgány České republiky jsou Česká národní banka a ministerstvo financí. Aby byl výčet kompletní, je potřeba uvést i vládu, které sice není devizovým zákonem přiřknut status devizového orgánu, avšak je to právě ona, která plní důležitou funkci při vyhlášení nouzového stavu v devizovém hospodářství, a proto ji nelze na tomto místě opomenout.

To, co odlišuje devizové orgány České republiky, není rozsah jejich pravomocí. Ty mají přibližně stejné²⁹. Rozdíl je potřeba hledat v oblasti jejich působnosti. Zatímco ministerstvo financí vykonává svou působnost vůči organizačním složkám státu, územním samosprávným celkům, státním fondům a vůči všem osobám v oblasti úvěrů poskytovaných nebo přijímaných Českou republikou, Česká národní banka pak vykonává působnost podle tohoto zákona vůči ostatním tuzemcům a vůči cizozemcům.

Velmi důležitá je kontrolní úloha devizových orgánů, které je věnována třetí část devizového zákona. Během kontroly jsou kontrolované osoby povinny poskytnout potřebnou součinnost devizovému orgánu, přičemž platí, že vztahy mezi devizovým orgánem a kontrolovanými osobami se řídí základními pravidly, jež jsou stanoveny *zákonem č. 552/1991 Sb., o státní kontrole*.

V případě, že je zjištěno porušení devizových předpisů, může být této osobě:

- uloženo opatření k nápravě zjištěných nedostatků a za tím účelem stanovena lhůta k odstranění těchto nedostatků,
- pozastavena činnost, která je v rozporu s devizovými předpisy,
- zakázána činnost, která je v rozporu s devizovými předpisy,

²⁷ Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

²⁸ Mrkývka, P. a kol.: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1

²⁹ Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

- zrušena registrace nebo zvláštní povolení,
- uložena peněžitá pokuta.

Peněžitá pokuta může být udělena až do výše 20 000 000 Kč. Tak vysoké pokuty se ovšem udělují jen v případě nouzového stavu hospodářství, popřípadě při vážných finančních poruchách. Nejvyšší pokuta, která je udělována za normálního stavu devizového hospodářství, je za nabízení či provádění směnárenské činnosti bez registrace – pokuta 5 000 000 Kč. Za nesplnění informační či oznamovací povinnosti je tuzemec postihnut pokutou do výše 100 000,- Kč. Při porušení většího počtu devizových předpisů může být pokuta udělena i v rámci jednoho rozhodnutí za každý správní delikt zvlášť. Pokud osoba, které byla devizovým orgánem udělena pokuta, nesouhlasí, může proti rozhodnutí podat opravný prostředek, což je v případě ČNB a ministerstva financí rozklad. Prekluzivní lhůta, kdy zaniká možnost zahájit řízení o správním deliktu, je jednoletá (subjektivní), popřípadě pětiletá (objektivní).

Za porušení devizových předpisů je považováno i překročení rozsahu povolení a nedodržení podmínek stanovených v registraci nebo porušení zákazů, kterým se devizové hospodářství řídí v nouzovém režimu.

3.5 Vznik a zánik práva podnikat ve směnárenství

3.5.1 Situace před přijetím zákonů č. 254/2008 Sb. a č. 285/2009 Sb.

Ještě v nedávné minulosti (před 1. 9. 2008) byla situace z hlediska vzniku práva podnikat ve směnárenství velmi odlišná od situace, kterou známe dnes. Směnárenství bylo zákonem chápáno pouze jako nákup cizí měny. K prodeji cizí měny, byla zapotřebí odpovídající devizová licence³⁰.

Zákon před 1. 9. 2008 znal tato devizová místa:

- banka se sídlem v tuzemsku nebo pobočka zahraniční banky,
- osoba, které byla udělena podle tohoto zákona devizová licence k provádění obchodu s devizovými hodnotami,
- osoba, které byla udělena koncese a vydána koncesní listina pro směnárenskou činnost,

³⁰ Mrkývka, P. a kol: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1

- osoba oprávněná k provádění obchodů s devizovými hodnotami nebo k provádění platebního styku ve vztahu k zahraničí na základě principu jednotné licence.

Princip vykonávání směnářské činnosti na základě bankovní licence dle zákona o bankách a na základě jednotné licence je znám i z dnešní právní úpravy, avšak devizová licence a udělování koncesí pro provoz směnářské činnosti jsou již minulostí.

Devizová licence byla udělována ČNB devizovému místu, které nevykonávalo činnost na základě bankovní nebo jednotné licence podle zvláštního zákona. Opravňovala subjekt k obchodování s devizovými hodnotami. Aby bylo možno prodávat cizí měnu za měnu českou, bylo potřeba si zažádat u ČNB za tímto účelem udělení příslušné devizové licence, kdy žádost mohla podat jen právnická osoba, která vykonává směnářskou činnost nejméně 12 měsíců, a to v souladu s právními předpisy. ČNB při rozhodování, zda bude devizová licence udělena, vycházela mimo jiné i z objemu cizí měny, která byla v rámci dosavadní činnosti nakoupena žadatelem³¹.

Pokud se k provozování směnářské činnosti rozhodl nebankovní subjekt, bylo tak možno jen na základě koncese udělené živnostenským úřadem, který, pokud byly splněny obecné podmínky pro udělení živnosti, musel před schválením předložit celou věc ČNB. Ta do 30 dnů zaujala k celé věci stanovisko, kterým byl následně živnostenský úřad vázán³².

Vznik práva vykonávat směnářskou činnost byl radikálně přepracován společně s přijetím zákona č. 254/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Ten nabyl účinnosti 1. 9. 2008.

Zákon č. 130/2008 Sb. zrušil udílení koncesí ke směnářské činnosti na základě živnostenského zákona tím, že změnil obsah Přílohy 3. Zásadní úlohu měl zákon č. 254/2008 Sb. S účinností od 1. 9. 2008 výrazně přepracoval udělování devizových licencí a zavedl praxi registrace ke směnářské činnosti, která je v našem devizovém zákoně v téměř nezměněné podobě dodnes. Nově zavedená registrace ke směnářské činnosti se řídila směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, která ve svém článku 39 zdůrazňuje: „Při povolování směnárny by příslušné orgány měly zajistit, aby osobami, které skutečně řídí nebo budou řídit obchodní činnost takových subjektů, a skutečnými vlastníky takových subjektů byly vhodné a způsobilé osoby. Kritéria, podle nichž se stanoví, zda je osoba vhodná a způsobilá, by měla být stanovena v souladu s vnitrostátním právem.“ Následkem toho byla

³¹Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění zákona č. 230/2006 Sb.

³²Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

poměrně benevolentní právní úprava, kdy při udělování devizové licence ČNB pouze: „...přihlíží při rozhodování o žádosti o udělení devizové licence ... k jejich bezúhonnosti...“ nahrazena jak u devizové licence, tak u nově vzniklého institutu registrace výslovnou podmínkou bezúhonnosti.

Dne 1. 11. 2009 vstoupil v účinnost nový zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku. Zákon odstranil z devizového zákona institut devizové licence a uvedl tak zákon v oblasti vzniku práva podnikat ve směnářství do stavu, ve kterém jej známe dnes, kdy může být směnářská činnost vykonávána na základě registrace u ČNB, bankovní licence či zvláštního právního předpisu nebo na základě principu jednotné licence.

3.5.2 Registrace ke směnářské činnosti

V současném znění devizového zákona je definováno, že k nabízení či provádění směnářské činnosti jakožto podnikání fyzickými nebo právnickými osobami je nutno být předem registrován u příslušného devizového orgánu – tedy u České národní banky³³. Výjimka platí v případě, pokud je směnářská činnost vykonávána na základě bankovní popřípadě jednotné licence³⁴, anebo na základě zákona upravujícího činnost spořitelních a úvěrních družstev³⁵. Dále zákon stanovuje, že registrace je provedena na žádost osoby, jež hodlá směnářskou činnost vykonávat, přičemž platí, že provedenou registraci nelze převést na jinou osobu a ani nepřechází na právního nástupce.

Registraci ke směnářské činnosti ČNB vykonává s účinností od 1. září 2008, přičemž v období od 1. září 2008 do 31. prosince 2008 obdržela dohromady 90 žádostí o registraci ke směnářské činnosti. Vyhověno bylo v 82 případech.

S novou právní úpravou se bylo ovšem potřeba vyrovnat s těmi devizovými místy, které provozovaly směnářskou činnost na základě vydaných koncesních listin případně na základě devizových licencí. Zákon se s touto skutečností vyrovnal stanovením 18 měsíční lhůty běžící ode dne účinnosti zákona, během které si musely příslušná devizová místa podat registraci k ČNB. Až do vydání rozhodnutí ČNB o registraci se řídili držitelé koncesí právním stavem platným před přijetím zákona. Právo podnikat na základě koncese zaniklo společně s přijetím rozhodnutí ČNB o přidělení respektive nepřidělení registrace. Místa vykonávající činnost na základě devizové licence musely do lhůty 18 měsíců ode dne nabytí zákona

³³ § 3 a §3d zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

³⁵ dle zákona č. 87/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů

prokázat ČNB, že majitelé a osoby řídící podnikání devizového místa jsou způsobilé a bezúhonné. Pokud bylo řízení o udělení devizové licence zahájeno ještě před přijetím nového zákona, přičemž platnost zákona nabyla účinnosti ještě před dnem, kdy bylo rozhodnuto o jeho udělení či neudělení, dokončilo se takové řízení ještě za předcházejícího právního stavu a veškeré lhůty výše zmíněné započaly plynout až ode dne rozhodnutí ČNB.

3.5.2.1 *Podmínky registrace*

K tomu, aby Česká národní banka úspěšně zaregistrovala žadatele o nabízení nebo provádění směnářenské činnosti, musí splňovat podmínky, které v případě fyzické osoby jsou:

- žadatel dosáhl věku 18 let, je plně způsobilý k právním úkonům a *bezúhonný*,
- *skutečný majitel*³⁶ je osobou *bezúhonnou*,
- osoba, která bude řídit podnikání žadatele, je osobou *bezúhonnou* a má *odpovídající vzdělání*;

právnícké osoby musí pro úspěšnou registraci splňovat tyto podmínky:

- osoba, která je společníkem, statutárním orgánem, členem statutárního orgánu a skutečný majitel žadatele jsou osobami *bezúhonnými*,
- osoba, která bude řídit podnikání žadatele, je osobou *bezúhonnou* a má *odpovídající vzdělání*.

Jakožto *bezúhonným* se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která nebyla pravomocně odsouzena za trestný čin:

- spáchaný úmyslně,
- spáchaný z nedbalosti, jehož skutková podstata souvisí s předmětem zamýšleného podnikání, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Pro účely zákona je *odpovídajícím vzděláním* takové vzdělání, včetně dostatečné praxe, které umožňuje provádět registrovanou činnost a plnit povinnosti spojené s jejím prováděním, a to:

- ukončené středoškolské vzdělání ve smyslu školského zákona č. 561/2004 Sb.,

³⁶ Skutečným majitelem se dle zákona č. 253/2008 Sb. rozumí čtyři okruhy osob a sice: 1, fyzická osoba, která vykonává rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku podnikatele. 2, fyzická osoba disponující více jak 25% hlasovacích práv podnikatele. 3, fyzické osoby jednající ve shodě disponující více jak 25% hlasovacích práv podnikatele. 4, fyzická osoba, která je příjemcem výnosů z činnosti podnikatele.

- pracovní zkušenost s činností registrovanou podle tohoto zákona, a to nejméně v délce 6 měsíců ve smyslu *zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace*.

3.5.2.2 Způsob podání registrace

Samotné podání žádosti o registraci se podává na předepsaném tiskopise. Devizový zákon stanovuje, že vzory těchto tiskopisů a obsah jejich příloh je stanoven příslušným právním předpisem³⁷.

Řízení o žádost registrace ke směnářenské činnosti vyřizuje v prvním stupni žadatel na místně příslušné pobočce ČNB. Místně příslušnou je pobočka, která má svou působnost v sídle (právnícká osoba) nebo bydlišti (fyzická osoba). Pokud fyzická osoba má místo podnikání odlišné od svého bydliště, uvede to³⁸.

3.5.2.3 Zrušení registrace³⁹

Česká národní banka zruší registraci buď na žádost žadatele, nebo pokud je zjištěna skutečnost, že:

- registrace byla provedena na základě nepravdivých nebo neúplných údajů,
- došlo k podstatné změně skutečností, na jejichž základě byla registrace provedena, zejména pokud devizové místo již nesplňuje podmínky provedení registrace,
- držitel registrace opakovaně nebo závažným způsobem porušuje devizové předpisy.

Vzhledem k faktu definovanému v § 3 odst. 3 devizového zákona, a sice že provedenou registraci nelze převést na jinou osobu, ani nepřechází na právního nástupce, registrace zaniká též dnem, kdy došlo k úmrtí fyzické osoby nebo zrušení právnícké osoby.

3.5.3 Směnářenská činnost na základě bankovní licence nebo zvláštního právního předpisu

Banka je právnícká osoba založená jako akciová společnost, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry. Krom aktivit výše zmíněných smí vykonávat i celou řadu dalších, pokud jí to je dovoleno v udělené licenci. Jednou z nich je právě i vykonávání směnářenské činnosti⁴⁰.

Žádost o licenci se předkládá ČNB společně s návrhem stanov. Minimální výše kapitálu činí 500 000 000 Kč. Podoba žádosti je stanovena ČNB ve *vyhlášce č. 233/2009 Sb.*

³⁷ S účinností od 4. 11. 2009 vyhláška č. 376/2009 Sb., o směnářenské činnosti, která specifikuje tiskopisy ke směnářenské činnosti.

³⁸ Úřední sdělení ČNB ze dne 16. prosince 2009

³⁹ § 24 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

O tom, zda bude žádost kladně vyřízena, rozhoduje ČNB. ČNB je *povinna*⁴¹ požádat o stanovisko orgán dohledu členského státu EU nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor, pokud je banka, které má být licence udělena, ovládána:

- zahraniční bankou se sídlem v členském státě,
- osobou, která má povolení příslušného dohledového orgánu členského státu k poskytování investičních služeb,
- pojišťovnou, která má povolení příslušného dohledového orgánu členského státu,
- osobou, která ovládá osobu uvedenou v bodech výše.

3.5.4 Směnárenská činnost na základě jednotné licence

Banky, které mají své sídlo na území členského státu, mohou vykonávat na území jiného členského státu prostřednictvím své pobočky činnosti uvedené v zákoně na základě své stávající licence. To vše za podmínky, že onu licenci získaly řádně ve svém domovském státě. Vztáhnuto na problematiku směnárenství to lze vykládat tak, že banka, která získá v bankovní licenci ve svém domovském státě oprávnění k provozování směnárenské činnosti, může tuto činnost provozovat i na našem území. Tato možnost je zapovězena těm bankovním institucím, které mají své sídlo ve státě, která nepožívá výhody jednotné licence podle práva ES.

3.6 Problematika devizového místa

Devizové místo je pojem, který se v našem právním řádu objevuje až společně se zákonem č. 219/1995 Sb., a částečně tak nahrazuje pojem „devizová banka“, který byl používán zákonem č. 528/1990 Sb.

Při vykonávání směnárenské činnosti musí devizové místo dodržovat pravidla definována v § 3e devizového zákona. Ten zavazuje informovat ČNB o každé změně údajů uvedených v žádosti o registraci nebo v jejích přílohách, dále pak vykonávat nákup a prodej cizí měny pouze v provozovnách předem evidovaných ČNB. Všechny osoby vykonávající směnárenskou činnost, musí absolvovat *odborný kurz*⁴² a být vlastníky osvědčení o účasti na kurzu o rozpoznání platidel podezřelých z padělání nebo pozměňování. Každá směnárna si musí opatřit aktuální soubor informací v tištěné nebo elektronické podobě s vyobrazením a popisem platných platidel v měnách, které devizové místo nakupuje a prodává (tzv. kartotéku platidel). Významnou podmínkou směřující především k ochraně spotřebitelů je povinnost

⁴¹ Zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 281/2009 Sb.

⁴² Obsahem kurzu se zabývá úřední sdělení České národní banky ze dne 6. října 2008

informovat klienty směnární zřetelně a jednoznačně o podmínkách nákupu a prodeje cizí měny, používaných nákupních a prodejních kurzech a cenách poskytovaných služeb. Blíže informační povinnost rozvádí vyhláška č. 376/2009 Sb. Nákup a prodej cizí měny uskutečňovat na základě kurzu uveřejněného kurzovním lístkem. Velmi podstatnou podmínkou v devizovém zákoně je na první pohled nenápadný zákaz používat při propagaci svých služeb nesprávné či neúplné informace – porušení může být jednak považováno za *správní delikt*⁴³, ale v některých případech i za *nekalou obchodní praktiku*⁴⁴. Poslední povinností v § 3e devizového zákona je ustanovení prikazující vykazovat ČNB údaje o množství nakoupených a prodaných cizích měn v souladu s *vyhláškou*⁴⁵ ČNB.

Krom pravidel uvedených výše se musí devizové místo řídit i pravidly, která jsou uvedena v § 8 devizového zákona. Dle nich je devizové místo povinno v případě nouzového stavu devizového hospodářství vyžadovat předložení zvláštního povolení v případech stanovených devizovým zákonem. Devizové místo je povinno vykonávat svou činnost v souladu s *devizovými předpisy*⁴⁶ a v případě jejich porušení či podezření na jejich porušení je povinno bez zbytečného odkladu toto oznámit příslušnému devizovému orgánu.

Naopak devizové místo je oprávněno vyžadovat před provedením příslušné úhrady předložení dokladů prokazujících účel požadované úhrady a rovněž má právo vyzvat příjemce úhrady ze zahraničí k označení jejího účelu v případě, že tento účel není uveden.

Devizová místa, která nejsou bankou, pobočkou zahraniční banky, spořitelním a úvěrním družstvem, platební institucí či poskytovateli platebních služeb malého rozsahu, mohou provádět směnárenskou činnost jen v *provozovnách*⁴⁷, které byly k tomuto účelu předem zaevidovány ČNB. Za provozovnu jsou považovány i směnárenské automaty. Samotná evidence provozovny, za účelem vykonávání směnárenské činnosti, je provedena ČNB na základě doložení adresy provozovny, právního titulu užívání provozovny a kolaudační souhlas, pokud provozovna kolaudačního souhlasu podléhá.

ČNB musí sdělit žadateli o provedení, změnu či zrušení evidence provozovny do 30 kalendářních dnů, pokud tak neučiní, má se za to, že se žádosti vyhovuje.

⁴³ § 26 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ § 4 zákona č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ § 6 vyhlášky č. 376/2009 Sb., o směnárenské činnosti

⁴⁶ Devizovými předpisy se dle § 8 odst. 4 zákona č. 219/1995 Sb., devizového zákona, rozumí devizový zákon, právní předpisy vydanými k jeho provedení, mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána a které vztahy upravené tímto zákonem upravují jinak než tento zákon, a zvláštními povoleními.

⁴⁷ Dle § 3h zákona č. 219/1995 Sb., devizového zákona, v platném znění

Pokud je prováděna směnárenská činnost na jiném místě než v provozovně evidované ČNB, dopouští se tím devizové místo správního deliktu, kde hrozí pokuta až do výše 1 000 000 Kč.

3.7 Práva a povinnosti tuzemců a cizozemců

Rozlišení účastníků devizově právních vztahů na cizozemce a tuzemce má svůj význam v rozdílném obsahu práv a povinností těchto dvou skupin. Devizové předpisy obsahují povinnosti, zákazy a omezení, přičemž některé se vztahují jen na tuzemce, některé jen na cizozemce a některé na obě skupiny bez rozdílu jejich devizového statusu.

Zákony č. 528/1990 Sb. a č. 219/1995 Sb. znaly povinnosti oznamovací, transferovou a nabídkovou. Nabídková povinnost ukládala tuzemcům nabídnout devizové bance k odkupu za českou měnu veškeré prostředky v cizí měně a zlato. Transferová povinnost ukládala tuzemcům povinnost převádět či dovážet do tuzemska v zahraničí nabyté peněžní prostředky či jiné devizové hodnoty. Odstranění povinnosti transferu mělo v podmínkách tržního hospodářství velký význam, protože: „Bylo tuzemcům umožněno provádět své vlastní plánování, diverzifikaci a alokaci devizových aktivit bez omezení hranicemi České republiky včetně uchování devizových prostředků na bankovních účtech v zahraničí.“⁴⁸

Současné povinnosti tuzemců jsou devizovým zákonem děleny na oznamovací a jiné povinnosti.

Oznamovací povinnost je v současných podmínkách liberalizace devizově právních vztahů poslední z výraznějších podmínek, která se tuzemců a za určitých okolností i cizozemců, týká. Důvod zachování oznamovací povinnosti i dnes je sestavování platební bilance ČR, kdy právě oznamovací povinnost umožňuje získat ČNB přehled o peněžních a kapitálových tocích pro její sestavování, predikování a monitorování. Cizozemci jsou oznamovací povinností vázáni za předpokladu, že podnikají v tuzemsku a oznamované skutečnosti souvisejí s jejich podnikáním zde.

Zákon stanovuje, že tuzemci a cizozemci, kterých se to týká, jsou povinni sdělit v rámci své oznamovací povinnosti:

- peněžní pohledávky a závazky vůči tuzemcům v zahraničí a vůči cizozemcům,
- přímé investice, finanční úvěry, cenné papíry a s nimi související inkasa a úhrady vůči tuzemcům v zahraničí a vůči cizozemcům, operace na finančním trhu, včetně operací prováděných prostřednictvím cizozemců,

⁴⁸Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6

- zřízení a stav účtů nebo jiných forem vkladů v zahraničí, včetně svěřeni peněžních prostředků k uložení na účet v zahraničí.

Konkrétní rozsah, období a lhůty, ve kterých se oznamovací povinnost musí plnit, stanovuje ČNB vyhláškou č. 34/2003 Sb. Oznamovací povinnost se plní vůči devizovým orgánům buď přímo, nebo prostřednictvím devizového místa.

Jiné povinnosti, kterými jsou jak tuzemci, tak cizozemci vázáni, nalezneme v § 7 devizového zákona. Zde je stanovena povinnost předkládat devizovému místu zvláštní povolení, jestliže se devizové hospodářství nachází v nouzovém stavu, a na vyžádání doklady prokazující účel požadované úhrady. V případě došlé úhrady ze zahraničí jsou tuzemci a cizozemci povinni na výzvu devizového místa označit účel dané úhrady.

Jak tuzemci, tak cizozemci jsou povinni poskytnout při devizové kontrole potřebnou součinnost. Tím se rozumí devizovým orgánům předkládat hlášení, zprávy a vysvětlení k okolnostem, které jsou relevantní a to vše doložit odpovídajícími listinami. Orgány si rovněž mohou vymoci nahlédnutí do účetních, evidenčních a jiných dokladů.

Povinností svého druhu, byť v negativním vymezení, je zákaz vztahující se na tuzemce a cizozemce, dle kterého tyto osoby nesmějí vykonávat směnářenskou činnost bez registrace (či jiného oprávnění – bankovní licence či na základě principu jednotné licence).

Hlavním zákazem, který devizový zákon dodnes obsahuje, je omezení nabývání nemovitostí cizozemci v tuzemsku. Důvody, na kterých tento zákaz stojí, jsou sporné. Jedním z hlavních argumentů pro zachování stávajícího omezení je především obava z dramatického nárůstu poptávky po nemovitostech. Ta by vyústila mimo jiné k prudkému zvyšování jejich cen. Zmíněný argument se však jeví jako nepravděpodobný vzhledem k faktu, že ani dnes již nic nebrání cizozemcům za určitých okolností nemovitosti nabývat, a to získáním povolení k pobytu, založením české právnické osoby nebo prostřednictvím přistoupení do takové osoby. Rovněž i právní pohled na věc je problematický, neboť dle některých názorů je tento zákaz v rozporu s primárním právem EU⁴⁹.

Co se týče nabývání nemovitosti tuzemci v zahraničí, to je dnes již na rozdíl od minulosti zcela liberalizováno.

⁴⁹ Internetové stránky Epravo. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nabyvani-nemovitosti-cizinci-v-ceske-republice-vyvoj-pravni-upravy-57106.html>> [citováno 2010-05-07]

4 Ochrana spotřebitele směnářenských obchodů v teorii a praxi

4.1 Úvod do problematiky

Směnářenské obchody jsou z hlediska ochrany spotřebitele považovány za velmi rizikové. Nejohroženější skupinou jsou především turisté. Ti, následkem jazykové bariéry a neznalosti prostředí, jsou velmi často konfrontováni s praktikami, které je můžou v krátké chvíli připravit o nezanedbatelné částky⁵⁰. Není tak divu, že české směnárny si vysloužily místo v zahraničních průvodcích, kde jsou návštěvníci nabádáni ke zvýšené opatrnosti. Existenci nedostatků ve směnářství dokládá i Asociace českých cestovních agentur, která ústy svého tiskového mluvčí vnímá tuto problematiku jakožto jeden z faktorů, který prohlubuje poklesy celkového zájmu o ČR ze strany turistů: *„Důvodem poklesů není evidentně jen současná ekonomická krize a tím nechutí lidí utrácet za cestování, ale navíc také trvalé neřešení notoricky známých problémů - taxi, kapsáři, směnárny...“*. Je tedy zřejmé, že směnářské obchody lze považovat za problém makroekonomického rozměru.

Následující kapitola se pokusí objasnit, zdali špatná pověst českých směnáren je oprávněna, nebo zdali je pouhým příznakem z minulosti.

4.2 Právní předpisy řešící ochranu spotřebitele ve směnářenských obchodech

4.2.1 Prameny práva

Nejdůležitější právní předpisy ve věci ochrany spotřebitele ve směnářenských obchodech jsou:

- Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, v platném znění.
- Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění.
- Vyhláška č. 376/2009 Sb., o směnářské činnosti.

Důležité jsou i úřední sdělení ČNB, které informují o výkladu relevantních právních předpisů a o postupu, jakým bude při dohledu nad devizovými místy postupováno:

- úřední sdělení ČNB ze dne 23. března 2009 k vybraným povinnostem podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, určené devizovým místům.

⁵⁰ Dle Internetové stránky Měšec dostupné z < <http://www.mesec.cz/clanky/vitejte-v-praze-legalni-kradeze-prazskych-smenaren/> > [citováno 2010-04-15] může být zákazník při přehlédnutí limitu pro menší objemy směn připraven až o 1436kč při směně 100 eur

- Úřední sdělení ČNB ze dne 16. prosince 2009 k některým ustanovením devizového zákona a k vyhlášce o směnářské činnosti.

4.2.2 Informování klientů devizových míst

Způsob informování klientů devizových míst je jednou z nejpodstatnějších oblastí, kterou je nutno právními předpisy řešit tak, aby byla zajištěna ochrana zákazníka před možnou záměrnou manipulací ze strany směnárny. Problematika je řešena ve *vyhlášce č. 376/2009 Sb., o směnářské činnosti*, která poměrně nedávno nahradila *vyhlášku č. 280/2008 Sb.* (ta platila pouze 14 měsíců, přičemž předcházející *vyhláška č. 434/2002 Sb.* platila bezmála 6 let). Nejnovější vyhláška mimo jiné řeší nově právě i problematiku informování klientů. Hlavními rozdíly - v oblasti informování klientů - mezi *vyhláškami č. 280/2008 Sb.* a *č. 376/2009 Sb.* jsou:

- *Vyhláška č. 280/2008 Sb.* stanovila, že použité kurzy na kurzovním lístku a ceny jednotlivých služeb mají být vyjádřeny arabskými číslicemi v jednotné velikosti, což ovšem nezabraňovalo směnárnám uvádět jiné podstatné údaje ve velikostech, které byly snadno přehledné. Zde nová vyhláška stanovuje nutnost jednotné velikost pro celou řadu dalších podstatných informací.
- *Vyhláška č. 376/2009 Sb.* zavádí zcela nově nutnost informovat klienta před samotnou směnou o konečné protihodnotě, která mu bude vyplacena.

Prepracovány a upřesněny byly ovšem i ostatní povinnosti informování klientů. Je tedy zřejmé, že nová vyhláška ve svém § 5 zpřísňuje způsob informování klientů devizových míst. ČNB se tak rozhodla reagovat na četné stížnosti, které opakovaně upozorňovaly na problematické chování některých směnáren.

Informování klientů devizových míst, směnáren, vyplývá ze *zákona č. 219/1995 Sb., devizového zákona*, kde je v § 3e stanovena podmínka pro devizová místa: „*informovat klienty zřetelně a jednoznačně o podmínkách nákupu a prodeje cizí měny, používaných nákupních a prodejních kurzech a cenách poskytovaných služeb.*“ (více o problematice devizového místa kapitola 3.6). Toto ustanovení je pak předmětem již zmíněné prováděcí *vyhlášky č. 376/2009 Sb.*, která stanovuje bližší podmínky pro informování klientů a to sice:

- 1) Devizové místo, které je oprávněno vykonávat směnářskou činnost je povinno uveřejňovat:
 - kurzovní lístek,
 - ceny poskytovaných služeb,

- přehled služeb poskytovaných bezplatně (pokud jsou takové služby poskytovány),
- informovat o právu na vydání dokladu o poskytnuté službě a povinnosti devizového místa vyhovět této žádosti klienta.

Veškeré výše zmíněné informace, které je devizové místo povinno uveřejňovat, musí být zveřejněny tak, aby:

- byly viditelně uveřejněny na místě, které je přístupné klientům,
- způsobem vylučujícím jakoukoliv záměnu poskytovaných informací,
- způsobem umožňujícím, aby klient zmíněné informace získal před poskytnutím služby.

2) Vyhláška umožňuje, aby cena za poskytnutou službu byla stanovena rovněž procentem z objemu nákupu či prodeje. Zároveň může být uvedena nejnižší a nejvyšší cena v závislosti na množství prodaného nebo koupeného množství, nebo s uvedením nejnižší účtované ceny bez ohledu na jednotkové množství.

3) Informace uveřejněné na kurzovním lístku a sice:

- kurzy měn,
- názvy měn,
- ceny jednotlivých služeb,
- doprovodný text,

se uveřejňují takovým způsobem, aby veškeré údaje byly v jednotné a přiměřené velikosti, přičemž platí, že číselné údaje musí být zobrazeny arabskými číslicemi. Doprovodný text ke kurzům a jednotlivým službám se uvádí vždy minimálně ve dvou jazycích a to českém a anglickém.

4) Devizové místo, které je oprávněno vykonávat směnářskou činnost a které se rozhodne sdělovat informace o kurzu měn prostřednictvím upoutávek, musí zřetelně odlišit kurzy nákupní a prodejní. Za předpokladu, že dané devizové místo poskytuje jak nákup, tak i prodej cizí měny, musí oba kurzy uvést vždy společně ve shodě s kurzovním lístkem. Devizové místo vykonávající směnářskou činnost je povinno dbát, aby nebyl klient uveden v omyl a to zejména tak, že uvádí názvy a kurzy měn včetně cen jednotlivých služeb na zvolené upoutávce v rozporu se způsobem, který byl zmíněn v bodě 3.

- 5) Klientovi jsou sděleny devizovým místem před konečným uskutečněním nákupu či prodeje cizí nebo zahraniční měny všechny relevantní informace, jež se týkají výše protihodnoty nakupované či prodávané měny.

V bodě 1 byla zmíněna povinnost devizového místa zveřejňovat služby poskytované klientům bezplatně. Tato problematika – rozpracovaná *vyhláškou č.376/2009 Sb.* - pak dále ještě upřesňuje *úřední sdělení ČNB* ze dne 23. března 2009. To upozorňuje na skutečnost (v souvislosti se zákazem užívání nekalých obchodních praktik – ty jsou předmětem kapitoly 4.2.4), že směnárna má povinnost poskytnout spotřebiteli přehled služeb poskytovaných bezplatně a souvisejících s nákupem či prodejem cizí měny v případě, že takové služby poskytuje. Důvodem této povinnosti je skutečnost, že tyto informace jsou pro rozhodování podstatné a jejich neposkytnutí je způsobilé zásadně ovlivnit spotřebitele takovým způsobem, který jej může poškodit. Neposkytnutí informací o výše zmíněných službách je považováno za porušení odborné péče ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb.

Rovněž byla v bodě prvním uvedena povinnost informovat klienta o jeho právu na vydání dokladu o poskytnuté službě (ukázka v příloze č. 2) a povinnosti daného devizového místa takové žádosti vyhovět. Podoba dokladu musí dle *zákona*⁵¹ obsahovat:

- datum směny,
- označení služby,
- cenu služby a hodnotu plnění,
- identifikační údaje prodávajícího (tím se rozumí jméno a příjmení nebo název obchodní firmy, případně název prodávajícího a jeho identifikační číslo).

Nutno poznamenat, že dnešní podoba dokladu vydávaného ve směnárnách je - co do výčtu údajů - krokem zpátky. Odpočet, jak se tradičně nazýval doklad o poskytnuté službě ve směnárnictví, musel v souladu s požadavky stanovené ve *vyhlášce*⁵² obsahovat:

- pořadové číslo odpisu v nepřerušované číselné řadě,
- označení cizí měny kódem ISO, její množství a kurz,
- kurzovní hodnotu,
- cenu služby,
- částku k výplatě nebo k příjmu v korunách českých
- identifikační znaky, datum a místo vystavení.

⁵¹ § 16 odst. 1 č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

⁵² § 7 vyhlášky č. 434/2002 Sb.

Odpověď zanikl společně s účinností *vyhlášky č. 280/2008 Sb.*, která již doklad o poskytnuté službě zvláště pro směnárenské operace neupravuje a co do předepsaných náležitostí se odkazuje na zákon o ochraně spotřebitele.⁵³

Bod čtvrtý nastínil, jakým způsobem musí devizové místo provozující směnárenskou činnost uveřejňovat upoutávku, aby nebyl spotřebitel uveden v omyl. Úřední sdělení ČNB ze dne 16. prosince specifikuje, co je upoutávka chápáno. Upoutávkou je jakékoliv sdělení, oznámení, propagace či jiná prezentace, které si klade za cíl informovat o nabízených službách či podpořit činnost daného devizového místa. ČNB nebere při posuzování upoutávky ohled na to, jakým způsobem, respektive kým je šířena.

4.2.3 Informování klientů devizových míst o ceně

Velmi důležitým, ne-li přímo nejdůležitějším parametrem, na základě kterého se spotřebitelé rozhodují v tržní ekonomice o tom, kde uspokojí svou potřebu, je cena. Není tedy divu, že bylo potřeba se vyrovnat s nezpochybnitelnou snahou nepoctivých směnáren o získání konkurenční výhody právě její pomocí. Cena byla často stanovována takovým způsobem, aby potenciální klient nabyt mylného dojmu o její výši. Nutno ovšem poznamenat, že ani stávající právní předpisy nejsou schopny zcela tento jev eliminovat.

ČNB vydala dne 23. března 2009 úřední sdělení určené devizovým místům o vybraných povinnostech obsažených v *zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*, kde ČNB stanovuje, jak bude postupovat při dohledu nad dodržováním vybraných povinností výše zmíněného zákona. Toto úřední sdělení mimo jiné obsahuje právě i postup při výkladu § 12 zákona o ochraně spotřebitele, kde se upravuje způsob, jakým má prodávající informovat zákazníka o ceně.

ČNB ve smyslu zákona o ochraně spotřebitele vymezuje zmíněným úředním sdělením, že prodávající je povinen informovat v souladu s *cenovými předpisy*⁵⁴ spotřebitele o ceně poskytovaných služeb a tuto informaci zveřejnit vhodným způsobem. Informace o ceně a o způsobu stanovení ceny nesmí chybět nebo být neúplná tak, aby zejména vzbuzovala zdání, že:

- je cena odlišná, než jaká je ve skutečnosti,
- jsou v ceně zahrnuty dodávky výrobků či služeb, které se ve skutečnosti platí zvláště,

⁵³ Mrkvyňka, P. a kol: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1

⁵⁴ § 636 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a § 13 odst. 2 zákona č. 526/1990 Sb., zákon o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

- v ceně jsou zahrnuty dodávky výrobků, výkonů, prací nebo služeb, za které se ve skutečnosti platí zvlášť,
- cena byla nebo bude zvýšena, snížena nebo nezměněna, i když tomu tak není.

Nepřípustné je dále:

- stanovení konečné ceny v závislosti na složitějším algoritmu, tedy v případě, že poplatky anebo provize jsou uváděny buď na informačních tabulích, nebo úplných kurzovních lístcích v procentech na desetinná místa a současně je stanovena jejich minimální výše v částkách rozumně nezaokrouhlených a to i v případě, že se poplatky či provize liší podle druhu poskytované služby (nákup či prodej valut) a je ještě spotřebiteli případně účtován manipulační poplatek.

ČNB považuje všechna výše uvedená jednání za klamavou obchodní praktiku, protože spotřebiteli znemožňují získat jednoduchým způsobem jednoznačnou a úplnou informaci o ceně poskytovaných služeb. Krom nich ČNB v úředním sdělení stanovuje ještě další tři způsoby, které porušují povinnosti řádného informování o ceně směny:

- uveřejnění takového kurzovního lístku, který nezahrnuje nákupní a prodejní kurzy pro všechny obchodované měny nebo který nezahrnuje kurzy pro směny nižších částek cizích měn, za předpokladu používání rozdílných kurzů, které jsou závislé na objemu transakce,
- pokud směnárna uvádí limit pro rozdílné nákupní kurzy pouze v českých korunách, přičemž jsou nákupní kurzy měn závislé na výši obchodované částky v cizí měně při použití různých nákupních kurzů podle výše částky předložené ke směně,
- zřetelné a jednoznačné neuvedení informace o poskytnutí dodatečných služeb či prodeji výrobků (například map, kapesních průvodců) při směně, o jejichž cenu bude reálně snížena protihodnota měněné částky, aniž by si spotřebitel tuto službu či výrobek výslovně předem objednal.

4.2.4 Nekalé obchodní praktiky

Používání nekalých obchodních praktik je zakázáno. ČNB ve svém úředním sdělení ze dne 23. března považuje za nekalá zejména:

- pokud jsou na reklamních poutacích směnárny uváděny pouze vybrané prodejní a nákupní kurzy, aniž je zřetelné a jednoznačně uvedeno, že se jedná o výpis z úplného kurzovního lístku, současně nesmí být reklamní poutač zaměnitelný s úplným kurzovním lístkem;

- pokud reklamní poutač jiným zavádějícím způsobem informuje spotřebitele o nabízených směnných kurzech;
- neochotu ke komunikaci, odmítnutí vysvětlit základní otázky spojené se zamýšlenou nebo uskutečněnou transakcí, ignorování spotřebitele a další způsoby jednání snižující jeho důstojnost.

*Zákon*⁵⁵ považuje za nekalé zejména klamavé a agresivní obchodní praktiky. Klamavou obchodní praktikou se rozumí dle zákona: používání nepravdivých údajů; použití důležitého údaje takovým způsobem, kdy je sice sám o sobě pravdivý, ale uveden v takových souvislostech a za takových okolností, že může uvést spotřebitele v omyl; není podnikatelem uveden důležitý údaj, jenž s přihlédnutím ke všem okolnostem lze po podnikateli spravedlivě požadovat. Za klamavé praktiky se rozumí i uvádění informací nesrozumitelným či nejednoznačným způsobem; způsob prezentace výrobků či služeb vedoucí k záměně s jinými výrobky či službami nebo rozlišovacími znaky jiného podnikatele a konečně - není-li dodržen závazek obsažený v kodexu chování, k jehož dodržování se podnikatel zavázal, jde-li o jednoznačný závazek, který lze ověřit, a podnikatel v obchodní praxi uvádí, že je vázán kodexem.

Agresivní obchodní praktika je pak taková, která s přihlédnutím ke všem okolnostem svým obtěžováním, donucováním, včetně použití síly nebo nepatřičným ovlivňováním výrazně zhoršuje možnost svobodného rozhodnutí spotřebitele.

ČNB pak dále upřesňuje v úředním sdělení z 23. března 2009 nekalé obchodní praktiky pro problematiku směnárén. Obecně platí, že za nekalé jsou považovány ty praktiky, které nejsou v souladu s řádným informováním klientů, jehož způsobem se zabývá vyhláška o směnárenské činnosti č. 376/2009 Sb. společně s úředním sdělením ČNB z 16. prosince (více kapitoly 4.2.1 a 4.2.2). Za nekalé obchodní jednání je tedy považováno takové chování, kdy je výrazně většími číslicemi informováno o kurzech prodejních, přičemž kurzy nákupní, které jsou zpravidla výrazně nižší, jsou pak uvedeny menšími číslicemi. Spotřebitel tak snadno může oba kurzy zaměnit. Rovněž je za nekalou obchodní praktiku považována taková grafická úprava limitu nákupu měny, kdy je od určitého objemu obchodu výše kurzu výhodnější, přičemž samotné grafické vyobrazení výše limitu je pro spotřebitele snadno přehlédnutelné. Velmi podstatná je povinnost směnárny na dotaz spotřebitele jednoznačně uvést, jaký kurz bude použit při směně částky uvedené spotřebitelem v dané měně, pokud

⁵⁵ § 4 a § 5 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

směnárník na dotaz neodpoví, odpoví mylně či tak, že spotřebitele uvede v omyl, je takové jednání hodnoceno jako nekalá obchodní praktika. Směnárna musí ve smyslu *zákona*⁵⁶ uvést ve svých prostorách reklamační řád a to alespoň v českém a anglickém jazyce, na viditelném místě, zřetelně, úplně a nezavádějícím způsobem. Stejným způsobem jako reklamační řád musí být v prostorách směnární uvedena povinnost vydat na žádost spotřebitele doklad o provedení směny (náležitosti dokladu o provedení směny více v 4.2.2). Pokud není v provozovně uvedeným způsobem možnost nahlédnout do reklamačního řádu či spotřebitel není předepsaným způsobem informován o povinnosti provozovatele vydat doklad, jedná se o nekalé obchodní jednání. Informace sdělené číslicemi nesmí být doplňovány ústně takovými informacemi, které posunou či doplní jejich význam. Pokud je tak činěno, tak to musí být v jazyku typickém pro spotřebitelskou klientelu, na kterou je směnárna cílena, minimálně však v jazyce anglickém. I porušení této podmínky je považováno za nekalou obchodní praktiku.

4.2.5 Dohled nad dodržováním pravidel ochrany spotřebitele

Zásadní úlohu v dohledu nad ochranou spotřebitele v oblasti směnáren má ČNB. Avšak zatímco její úloha jakožto ochránce devizových zájmů a vykonavatele veřejné správy v oblasti nakládání s devizovými hodnotami trvá již od jejího vzniku v roce 1993, přičemž velmi podobnou úlohu hrála i její přímá předchůdkyně - Československá národní banka, dohled nad dodržováním pravidel ochrany spotřebitele je pro ČNB rolí relativně novou. ČNB byla pověřena dohledem nad dodržováním zákazu nekalých obchodních praktik, zákazu diskriminace spotřebitele a dodržování povinnosti řádného informování o ceně služby na základě novel zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, a zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v roce 2008. ČNB na základě této její nové povinnosti zřídila k 1. září 2008 odbor ochrany spotřebitele. ČNB vykonává dohled nad subjekty stanovenými v § 44 odst. 1 zákona o ČNB.

Samotný výkon dohledu v oblasti ochrany spotřebitele je odlišný oproti ostatním formám dohledu nad finančním trhem, které ČNB vykonává, a to především v logické neexistenci reportovací povinnosti dohlížených subjektů. Odbor na ochranu spotřebitele při ČNB tedy musí získávat informace o možném protiprávním jednání vůči spotřebitelům jinými způsoby a sice:

- podání stížností, podnětů a upozornění ze strany spotřebitelů,

⁵⁶ § 13 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

- podání stížností, podnětů a upozornění ze strany sdružení,
- vlastní kontrolní činnost.

Spotřebitelé mohou podat své stížnosti, podněty a upozornění prostřednictvím webového formuláře, v písemné podobě anebo prostřednictvím emailu. Podat zde stížnost je možno jen vůči subjektům, nad kterými ČNB dohlíží, v ostatních případech vykonává ochranu spotřebitele Česká obchodní inspekce.

Sdružení hájící zájmy spotřebitelů (například Sdružení ochrany spotřebitele či Sdružení českých spotřebitelů) mají oporu v § 26 zákona č. 634/1992 Sb., který je opravňuje činit podněty orgánům veřejné správy v souvislosti s jejich dozorem nad ochranou zájmů spotřebitelů. Orgány veřejné správy, které tyto podněty obdrží, jsou povinny informovat dané sdružení o jejich vyřízení bez zbytečného odkladu, nejpozději však do dvou měsíců. Avšak praxe ukázala, že podání spotřebitelských organizací jsou v celkovém součtu pouze marginální a hlavní těžiště podání tkví ze strany samotných spotřebitelů - v roce 2009 sdružení hájící spotřebitele podaly pouze 12 podání z celkových 313⁵⁷.

Na základě podaných stížností spotřebitelů a sdružení hájících jejich zájmy může ČNB:

- přijímat a prošetřovat podané stížnosti,
- dohlížet na dodržování povinností stanovených zákonem,
- zabránit bezprostřednímu ohrožení na majetku spotřebitele pozastavením poskytování služeb nebo uzavřením provozovny,
- ukládat opatření k nápravě a sankce.

Vlastní kontrolní činnost ČNB provádí odbor ochrany spotřebitele a sekce dohledu nad finančním trhem. Výkon dohledu pracuje jednak retroaktivně, tedy prošetřuje podané stížnosti ze strany spotřebitelů a sdružení a jednak na základě ročního plánu kontrol. V roce 2009 bylo na odbor ochrany spotřebitele doručeno 313 podání, nicméně 41 bylo mimo působnosti ČNB⁵⁶. Avšak kontrola jen na základě stížností ze strany spotřebitelů by byla nedostatečná, proto ČNB na základě ročního plánu kontrol vykonává i preventivní kontroly. ČNB v roce 2009 podnikla celkem 390 kontrol, mezi kterými byly krom směnárny mimo jiné například banky, pojišťovny či penzijní fondy. Samotné kontroly byly naplánovány

⁵⁷ ČNB: *zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2009*. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf [citováno 2011-04-26]

s ohledem na rizikovost a dobu od poslední kontroly. Směnárny bylo zkontrolováno celkově 362 (nebankovních devizových míst bylo k roku 2009 evidováno 2500, číslo obsahuje jak směnárny, tak místa které zprostředkovávají bezhotovostní obchody s cizí měnou).

4.2.6 Sankce za porušení právních předpisů chránící spotřebitele

Sankce za protiprávní činnost jsou nezbytným represivním prostředkem proti devizovým místům, bez kterých by předpisy v oblasti ochrany spotřebitele nebyly schopny plnit svůj účel. Nicméně sankce samotné jen jako teoretická hrozba nestačí. Aby plnily svou donucovací úlohu, je třeba efektivní kontroly a následného důsledného vymáhání.

- Za nesplnění informační povinnosti dle *zákona č. 219/1995 Sb., devizového zákona*, může být uložena pokuta až do výše 100 000,- Kč.
- Za nesplnění povinnosti řádně informovat o ceně dle § 12 *zákona č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele*, může být uložena pokuta až do výše 5 000 000,- Kč.
- Za nesplnění povinnosti vydat na žádost spotřebiteli řádně vyplněný doklad (více 4.2.2) o poskytnutí služby dle § 16 *odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele*, může být uložena pokuta až do výše 1 000 000,- Kč.

Pokuty za správní delikty jsou vyjádřeny vždy v intervalech, výše zmíněné částky jsou vždy vrchní stropy případného postihu. O tom, do jaké výše bude pokuta vyměřena, se rozhoduje na základě závažnosti správního deliktu, zejména pak na způsobu jeho spáchání, s přihlédnutím k jeho následkům a k okolnostem, za kterých byl spáchán.

Pokud se směnárna dopustí nekalých obchodní praktik, je postupováno dle zákona o ochraně spotřebitele, což je veřejnoprávní předpis a tedy i jeho vymáhání leží na bedrech úřadu k tomu pověřenému – v tomto případě ČNB. Samotný klient, který byl poškozen, si může u pověřeného orgánu stěžovat, ale to samo o sobě nezakládá povinnost ČNB konat. Klient může postupovat i sám bez ohledu na ČNB, ale v takovém případě tak musí činit na základě jiného právního předpisu, nežli zákona o ochraně spotřebitele. Jednou z možností je například institut náhrady škody dle občanského zákoníku.

4.3 Ochrana spotřebitele směnárenských obchodů a praxe

4.3.1 Cíl kapitoly a metody jeho dosažení

Právní úprava ochrany spotřebitele v ČR je na poměrně vysoké úrovni a je plně srovnatelná s úpravou v jiných vyspělých evropských státech. Avšak pro samotného spotřebitele jsou paragrafy zákonů a vyhlášek často nesrozumitelné a koneckonců, drtivá většina z nich o ně ani nejeví zájem. Takovému chování se nelze divit, protože daleko podstatnější než záko-

ny samotné je pro spotřebitele důležité jejich reálné dodržování. A tak teoretický základ ochrany spotřebitele, který položila kapitola 4.2, by nebyl dostatečně vypovídající bez možnosti porovnat teorii s běžnou realitou.

Složitost právních předpisů řešících ochranu spotřebitele nejenom ve směnářství, je sama o sobě potencionálním rizikem pro ty osoby, které si tato právní úprava klade za cíl chránit. Pokud přihlídneme rovněž i k nespornému faktu, že směnářské obchody znamenají zvýšenou rizikovost jak pro tuzemské spotřebitele, tak především pak pro turisty a jiné cizince, je logické, že ČNB a Magistrát hlavního města Prahy se snaží o zvýšení osvěty spotřebitelů v oblasti jejich práv. Hmatatelným výsledkem se stalo „*Desatero pro klienta směnárny*“⁵⁸. To v deseti bodech srozumitelně podává spotřebiteli informace o jeho právech a o tom, jak se má optimálně chovat při směnářských obchodech, čemu má věnovat zvýšenou pozornost a na jaké informace má právo. Deset rad je v české a anglické verzi přístupný na webových stránkách OKP MHMP, na stránkách Pražské informační služby, v reedicích turisticko-propagačních brožur a v dalších vhodných materiálech hlavního města Prahy. Dá se tedy předpokládat, že průměrný spotřebitel se bude při směně svých peněžních prostředků řídit právě výše zmíněným desaterem. Vystává tím zásadní otázka této kapitoly – za předpokladu držení se desatera – má spotřebitel v reálném směnářském obchodě, kterých se denně odehrají tisíce, jistotu, že nebude uveden v omyl ať už zatajením informací či záměrnou lží, která jej ve svém důsledku může poškodit? Kladná odpověď by znamenala, že je dodržována platná právní úprava. Naopak pokud by na otázku bylo zodpovězeno negativně, právní úprava, jakkoliv robustní, je zbytečná, neboť není v praxi naplňována.

Zjištění reálného stavu dodržování právních předpisů tak, aby bylo možno uvést relevantní odpověď na výše zmíněnou otázku, se nedá nikterak jinak, než fyzickým navštívením směnárny. Bylo tak učiněno 9. dubna 2011, kdy bylo navštíveno 15 směnárny v Praze. Dále pak 20. dubna, kdy se stejný postup opakoval v 5 směnárnách v Ostravě. Volba Prahy je zřejmá - koncentrace směnárny je zde nejvyšší, což úzce souvisí s vysokým počtem turistů. Ostrava pak představuje město, kde směnárny cílí naopak na tuzemské spotřebitele.

⁵⁸ Zápis z 51. Mimořádného zasedání Výboru pro kulturu a volného času ZHMP. Dostupné z: <http://magistrat.praha-mesto.cz/84313_Zapis-z-51-mimoradneho-zasedani-Vyboru-pro-kulturu-a-volny-cas-ZHMP-ze-dne-16-6-2010> [citováno 2010-04-13]

4.3.2 Informování klienta

4.3.2.1 Určení předpokladů průzkumu

Klient má právo dle *zákona*⁵⁹ být zřetelně a jednoznačně informován o podmínkách nákupu a prodeje cizí měny a dále pak o kurzech a cenách poskytovaných služeb. Zákon je pak dále rozveden v *prováděcí vyhlášce*⁶⁰, která stanovuje, že směnárna musí uveřejnit kurzovní lístek a ceny poskytovaných služeb. Podoba kurzovního lístku a ani ceníku služeb není přesně zákonem definována, nicméně jsou stanovena pravidla, kterými se při jeho vyhotovování musí směnárna řídit (více kapitola 4.2.2).

Právní úprava hovoří jasně v tom, co má směnárna poskytovat za informace, navíc díky snadné kontrolovatelnosti této části povinnosti směnáren se nedá předpokládat jejich systematické porušování. Potencionální problém by se mohl vyskytnout v nejednotné formě, kterou se zákonem stanovené informace předávají. Jsou sice stanoveny základní atributy, ale relativná volnost při jejich interpretaci ze strany směnáren nabízí otázku, zdali tak není zneužíváno ve snaze podat informace chaotickým způsobem, který je pro klienta nepřehledný. I další ze zákona stanovených podmínek: „...*informace musí být viditelně uveřejněny na místě, které je přístupné klientům, a způsobem vylučujícím jakoukoliv záměnu poskytovaných informací a umožňujícím, aby klient tyto informace získal před poskytnutím služby.*“ je opět podaná způsobem nabízejícím možnost různých interpretací ze strany směnáren, avšak zde prostor pro zneužití není tak zřejmý jako v prvním případě.

Při prohlídce vybraných směnáren byla tedy snaha potvrdit následující předpoklady:

- Kurzovní lístek a ceník poskytovaných služeb je uveřejňován vždy.
- Nejednotná podoba kurzovních lístků, informací o cenách služeb a upoutávek může být zneužívána pro matení spotřebitele.
- Informace jsou uveřejňovány na viditelném místě, které je klientům přístupné.

4.3.2.2 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

Návštěva vybraných směnáren v zásadě potvrdila předpoklad, že kurzovní lístek a ceník poskytovaných služeb je uveřejňován vždy. Jedinou výjimkou byla směnárna společnosti Exchange sídlící v centru Prahy v ulici Kaprova. Ta veškeré informace zobrazuje na monitorech, které byly v době průzkumu mimo provoz. Nastala tak situace, kdy jedinou možností, jak získat údaje nutné pro směnu, bylo otázení se na směnárníka. Nebezpečí pro spotřebi-

⁵⁹ § 3e písm. e zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ Vyhláška ČNB č. 376/2009 Sb.

tele bylo umocněné navíc faktem, že směnárna používá rozdílný kurz pro nadlimitní a podlimitní směny. Směnárna byla navštívena v rychlém sledu dvakrát a pokaždé byl pro stejný obnos stanoven rozdílný nákupní kurz – pro 100 euro v případě českého spotřebitele činil 24,30,- Kč a pro zahraničního spotřebitele pak 24 Kč. Vzhledem k faktu, že směnárna v inkriminovanou dobu neplnila povinnost stanovenou v § 3e zákona č. 219/1995 Sb., měla být na nezbytně nutnou dobu uzavřena. Směnárna Exchange byla ovšem jediná, u které byly objeveny nedostatky. Navíc nabízený kurz byl výhodný (v rámci průzkumu jeden z nejvýhodnějších vůbec), a tedy nebezpečí pro spotřebitele v tomto případě je spíše teoretické. Je možno tedy tvrdit, že v této oblasti nedochází k systematickému porušování právních předpisů.

Kurzovní listky se ukázaly i přes různé drobné variace jejich vzhledů v navštívených směnárnách jako přehledné. Subjektivně se ovšem jako mnohem méně přehledné jevíly ceníky služeb. Nutno ovšem zdůraznit, že drtivá většina směnárén má nulové poplatky anebo využívá zákonem stanovenou možnost určovat poplatky jako procenta z objemu nákupu, kterých se nepřehlednost netýkala. Z navštívených směnárén používaly soustavu poplatků směnárny ForexChange, které mají své dvě pobočky na Hlavním nádraží v Praze. Jejich soustava poplatku nebyla záměrně matoucí, nicméně spotřebitel musí vynaložit zvýšené úsilí, aby správně posoudil, jaké poplatky se jej týkají a jaké ne. Nicméně lze konstatovat, že ani v této oblasti nebylo zjištěno systematické porušování platné právní úpravy.

Předpoklad, že informace jsou umístěvané na viditelném místě, se potvrdil. Jako problematická se však ukázala jejich reálná dostupnost. Nezbytné informace jsou velmi často umístěvány vedle přepážky. V případě, že se utvoří fronta, což se stávalo především na turisticky exponovaných místech opakovaně, může klient číst informace pouze se zástupem klientů za zády, což je minimálně nekonformní. Takto umístěné informace nelze považovat za porušení zákona, neboť objektivně vzato přístupné klientům jsou, nic to ale nemění na tom, že mnozí klienti se mohou za takové situace unáhlit při svém rozhodování.

4.3.3 Reklamáce ve směnářenských obchodech

V současnosti není reklamáce ve směnářenských obchodech řešena ani devizovým zákonem a ani žádnou z prováděcích vyhlášek. Řídí se tak obecně platnými principy stanovenými v *zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*, a *zákoně č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele*.

Z materiálů ČNB se reklamace dotýká nepřímo pouze Úřední sdělení ČNB ze dne ze dne 23. března 2009, která uvádí jako nekalou obchodní praktiku tu skutečnost, kdy nebude spotřebitel informován o rozsahu, podmínkách a způsobu provádění reklamací. Nicméně velmi cennou radou pro spotřebitele jsou body č. 7, 8 a 10 v materiálu „Desatero pro klienta směnárny“, kde ČNB radí klientům:

- Zkontrolovat zdali údaje uvedené na dokladu o poskytnutí služby odpovídají údajům uveřejněným na kurzovním lístku, ceníku poskytovaných služeb popřípadě s dalšími podmínkami směny.
- Případnou reklamaci uskutečnit ihned po provedení transakce ve směnárně, v případě potřeby si vyžádat kontakt na odpovědného pracovníka společnosti.
- Pokud není reklamace uznána, je možno podat písemnou stížnost ČNB.

Nutno zdůraznit, že stížnost u ČNB nezakládá nárok na storno transakce. Již při letmém pohledu na podmínky je zřejmé, že reklamace v případě neuznání ze strany směnárny, je vymahatelná obtížně. Velmi rizikové se z hlediska reklamace jeví povinnost směnárny poskytnout před směnou vhodným způsobem informaci o výši protihodnoty, která je v kombinaci s tzv. dvojími kurzy jednou z nejrizikovějších oblastí v ochraně spotřebitele (více 4.3.4.3). V případě, že transakce proběhla v souladu s informacemi uvedenými na kurzovním lístku a ceníku poskytovaných služeb, tak směnárna nemá povinnost od transakce odstoupit.⁶¹

4.3.4 Stanovování protihodnoty při směnářských obchodech

4.3.4.1 Způsoby stanovování protihodnoty

Většina směnárny v dnešní době již poskytuje směnu cizích prostředků bez poplatku. Spíše než dobrá vůle směnárníku je to zapříčiněno důvody ryze pragmatickými a to sice možností využít tento fakt při své propagaci. O výši poplatku se směnárna neochudí, jenom svou ziskovou přírážku promítne jiným způsobem. Nejčastěji směnárna stanovuje v praxi protihodnotu způsoby:

- $x \cdot \text{kurz měny} + \text{fixní soustava poplatků za poskytnutou službu}$,
- $x \cdot \text{kurz měny} + \text{poplatek vyjádřen jako procento z objemu směny}$,
- $x \cdot \text{kurz měny}$,
- $x \cdot \text{kurz měny}$, kde kurz měny má dvojí úroveň v závislosti na objemu dané směny.

⁶¹ Internetové stránky ČNB. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/ochrana_spotrebitele/desatero_smenarny.html [citováno 2011-04-15]

Příčemž „x“ se rozumí množství dané měny, která vstupuje do směny.

Je tedy zřejmé, že případnou ztrátu zapříčiněnou opuštěním poplatků může směnárna pružně nahradit jiným způsobem. Ať už znevýhodněním kurzu či zavedením systému, kde je kurz závislý na objemu směny.

4.3.4.2 Problematika dvojích kurzů

Informování o ceně je ve vztahu k ochraně spotřebitele jedním z potenciálně nejrizikovějších faktorů. Princip fungování je ve dvojí úrovni kurzů, kdy je stanoven limit, který, je-li překročen, zajistí zákazníkovi výhodnější kurz. Naopak u menších objemů směny se musí zákazník spokojit s kurzem méně výhodným. Potenciálně nebezpečné je pak pro spotřebitele uvedení v omyl ze strany směnárny a to buď pasivním anebo aktivním přičiněním. Aktivním přičiněním se rozumí porušení § 5 odst. 5 vyhlášky č. 376/2009 Sb., kde je stanovena povinnost směnárny sdělit klientovi výši protihodnoty nakupované či prodávané měny a to vhodným způsobem. Pasivním pak uveřejnění údajů v rozporu s podmínkami vztahujících se ke způsobu, jakým se má uveřejňovat kurzovní lístek a upoutávka. V obou případech je spotřebitel uveden v omyl a do směny vstupuje s mylnou představou o výši protihodnoty, kterou by měl obdržet. Nebezpečnost je pak dále umocněna nemožností směnu reklamovat (více 4.3.1.4).

Samotná výše kurzu, kterou si směnárna stanoví, je naprosto volná a není nikterak zákonem upravena. Směnárna tedy nemusí na kurzy, které pravidelně stanovuje ČNB, brát zřetel. Rovněž i v případě, že směnárna využívá tzv. dvojích kurzů, tak jejich vzájemná odchylka není omezena. Vznikají tak mnohdy absurdní situace, kdy jsou tyto kurzy výrazně odlišné. Například 6. 4. 2011 nabízela směnárna InterChange v Praze 1 prodej 1 eura ve dvou kurzech – VIP za 23, 22Kč a pak kurz pro směny pod limitem za 16,93Kč⁶². ČNB ten samý den měla pro 1 euro kurz 24,42Kč. Rozdíl 7Kč mezi kurzem nad a pod limitem rozhodně nelze přisoudit zvýšeným nákladům na podlimitní transakce. Navíc i samotná výše limitů je ve většině případů nastavena tak vysoko, že normální fyzická osoba směňující pro svou osobní spotřebu na ni dosáhne jen v ojedinělých situacích (ukázka limitů v tabulce 3-1). Možnost stanovit výrazně odlišné kurzy pro nadlimitní a podlimitní objemy směny v kombinaci s aktivním způsobem matení spotřebitele, kdy spotřebitel má právo, dle informací ústně mu sdělených směnárníkem, se oprávněně domnívat, že jeho směny se týká nad-

⁶² Internetové stránky směnárny Interchange. Dostupné z: <<http://www.interchange.cz/>>. [citováno 6. 4. 2011]

limitní kurz, přičemž tomu tak není, je zásadním rizikovým faktorem takového způsobu stanovování výše protihodnoty.

Tabulka: 3-1: Limity pro VIP kurzy směnárny

Směnárna	Adresa	Limit
Broadway change	Praha 1, Na Příkopě 31	30 000,- Kč
Interchange	Praha 1, Mostecká 53/4	100 000,- Kč
Centralchange	Praha 1, Václavské náměstí	50 000,- Kč
Exchange8	Praha 1, Žatecká	25 000,- Kč
Bas směnárna	Teplice, Dubská 390/4	50 000,- Kč

Principiálně nejsou dvojí kurzy, mnohdy velký rozdíl v jejich úrovních a ani nedosažitelné limity problémy samy o sobě. Již více jak 20 let žijeme v tržním hospodářství, kde je cena (v našem případě se cenou rozumí nabízený výměnný kurz dané měny a případné poplatky) tvořena působením sil nabídky a poptávky. Pokud je cena sama o sobě pro klienta směnárný nepřijatelná, není pro něj nic snadnějšího než svobodně nabídku odmítnout. Zásah státu do tvorby kurzů by měl v obecné rovině být motivován hlavně případným tržním selháním. Tedy například nedostatek konkurence či byla by-li narušována soutěž ve smyslu § 3 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tyto dva důvody lze odmítnout. O nedostatku konkurence s přihlédnutím k počtu směnárny jen v Praze nelze hovořit a případné dohody o ceně vylučuje velká variabilita cenových nabídek směnárny – ve stejný den, tedy 6. 4. 2011, kdy nabízela směnárna Interchange v podlimitním kurzu 1 euro za 16,53Kč, nabízela směnárna Huspak-exchange euro v podlimitním kurzu za 24,1Kč⁶³. V obou případech ve stejné lokalitě – Praha 1. Regulace tedy nemůže být opodstatněna zájmy ryze ekonomickými a z toho lze dovodit, že případné nebezpečí pro spotřebitele nespočívá ve výši kurzů a poplatků, ani v nesmyslně velkém rozdílu v jejich podlimitních a nadlimitních úrovních.

4.3.4.3 Určení cíle a předpokladů průzkumu

Kapitola 4.2.2 prokázala, že směnárný nematou své klienty pasivním způsobem, tedy například záměrnou manipulací s kurzovními lístky a ceníky. Avšak je otázkou, zdali tak nečiní aktivně. Tím se rozumí porušování zákona, který jim ukládá jasně sdělit vhodným způsobem před konečným uskutečněním obchodu výši protihodnoty⁶⁴. Zároveň je otázkou,

⁶³ Internetové stránky směnárný Huspak-exchange. Dostupné z: <<http://www.huspak-exchange.cz/>>. [citováno 6. 4. 2011]

⁶⁴ § 5 odst. 5 vyhlášky č. 376/2009 Sb., kde je tato povinnost ukotvena, se stala námětem i pro 2. radu zmíněného „Desatera pro klienta směnárný“, kde se doslova píše: „V případě nejjasnosti o výši kurzu nebo poplatku

zdali případné aktivní matení spotřebitelů je v takovém rozsahu, aby ospravedlnilo případnou cenovou regulaci.

Průzkum se tedy zaměří právě na zjištění reálného plnění informační povinnosti v oblasti ceny. Zaměřen bude především na ty směnárny, které nabízejí tzv. dvojí kurzy, neboť zde je vyšší možnost záměny jednotlivých kurzů ze strany klienta a to i v ideálním případě, kdy kurzovní lístek a poutač splňují zákonem stanovené náležitosti. Možnost aktivního matení klienta je zde nejvyšší a zároveň pozice spotřebitele nejkritičtější, neboť jeho rozhodnutí o přijetí či odmítnutí nabídky směnárny je závislé na plnění zákonné povinnosti o vhodném sdělení protihodnoty. Celý problém je podtrhnut přirozenou snahou směnárny maximalizovat svůj zisk, vedoucí nepřímo k tomu, aby spotřebitele uváděla v omyl co do výše protihodnoty, a navíc omezenou možností reklamace (více kapitola 4.3.4.5). Průzkum se tedy bude snažit potvrdit předpoklady:

- Tzv. dvojí kurzy představují zvýšené riziko pro spotřebitele.
- Směnárny díky motivaci k maximalizaci zisku neplní svou informační povinnost a neinformují spotřebitele správně o výši protihodnoty při směně.

Samotný test směnárén je proveden prostým způsobem. Směnárník je ústně dotázán, jaká je jeho protinabídka za 100 euro, což je částka spadající do podlimitního objemu směny. Následně je zjišťováno v konfrontaci s kurzovním lístkem dané směnárny, zdali informace o výši protihodnoty je pravdivá.

4.3.4.4 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

Tabulka 3-2: Výsledky průzkumu směnárén

Směnárna	Skutečná protihodnota	Slovní nabídka směnárníka za 100 Euro	Nad limitní kurz	Pod limitní kurz
Eurochange	2400,- Kč	2425,- Kč	24,25,- Kč	24,- Kč
PearTravel	1785,- Kč	2320,- Kč	23,2,- Kč	17,85,- Kč
CHEQUEP IUT	1780,- Kč	2300,- Kč	23,- Kč	17,8,- Kč
InterCash	1693,- Kč	2250,-/1693,-	23,22 Kč	16,93 Kč
Exchange Praha	2400,- Kč	2432,- Kč	24,32,- Kč	24,- Kč

Výsledky průzkumu 6 (byla navštíveny dvě provozovny směnárny InterCash) směnárén v centru Prahy (shrnutí průzkumu nabízí tabulka 3-2) nabízejících dvojí kurz přinesly alarmující výsledky a fakticky prokázaly systematické porušování § 5 odst. 5 vyhlášky č.

se informujte na výši konečného obnosu, který transakcí získáte. Směnárna Vám musí tuto informaci poskytnout vhodným způsobem (písemně, na kalkulačce apod.)”

376/2009 Sb. Na otázku o výši protihodnoty vybrané směnárny opakovaně záměrně uváděly mylné informace ve snaze aktivně zmást zákazníka. Nejednalo se o zanedbatelné částky, jak je možno vidět v tabulce 3-3.

Tabulka 3-3: Výše potencionální ztráty

Směnárna	Výše případné ztráty u 100 euro
Eurochange	25,- Kč
PearTravel	535,- Kč
CHEQUEP IUT	520,- Kč
InterChash	557,- Kč/ 0,- Kč
Exchange Praha	132,- Kč

Případné ztráty se nedají považovat za zanedbatelné vzhledem k faktu, že navýšení se v případě InterChash (pobočka Jindříšská 5, Praha 1) pohybovala o více než 1/3 celkového objemu směny. Za pozornost stojí fakt, že ze dvou navštívených směnáren společnosti InterChash se snažila zmást klienta pouze výše zmíněná s pobočkou na Jindříšské 5. Naopak pobočka na Náměstí Republiky 6 uvedla údaje přesně v souladu se zákonem. Naznačuje to, že mystifikace směnárníků nejsou přímo součástí strategie jednotlivých řetězců směnáren, ale spíše nepřímým následkem způsobu odměňování, díky čemuž se směnárnici snaží maximalizovat celkový objem realizovaných směn⁶⁵.

Navštívený počet směnáren není dostatečně reprezentativní pro vyvození závěru o celkové úrovni porušování § 5 odst. 5 vyhlášky č. 376/2009 Sb., ale plně dostačuje jako podklad pro vyvrácení či potvrzení dvou předpokladů vytyčených v kapitole 3.3.4.3.: Následkem snahy o získání konkurenční výhody směnárny matou spotřebitele porušováním informační povinnosti, díky čemuž dvojí kurzy představují zvýšené riziko.

4.3.4.5 Možnosti obrany spotřebitele v souvislosti s dvojími kurzy

Jak bylo prokázáno v kapitole 3.3.4.4, dvojí kurzy představují pro spotřebitele nezanedbatelné riziko co do jeho záměrného dezinformování ze strany směnárny, což ještě podtrhuje způsob reklamace zmíněný v kapitole 3.3.3: „*V případě, že transakce proběhla v souladu s informacemi uvedenými na kurzovním listku a ceníku poskytovaných služeb, není směnárna povinna od transakce odstoupit.*“⁶⁶

⁶⁵ Důvodem je pravděpodobně provázanost způsobu odměňování směnárníků na objemu uskutečněných transakcí. Nicméně tato informace je spekulace, kterou nebylo možno potvrdit.

⁶⁶ Internetové stránky ČNB. Dostupné z:

<http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/ochrana_spotrebitele/desatero_smenarny.html> [citováno 2011-04-18]

Nedá se předpokládat, že směnárník, který úmyslně mystifikoval při sdělování výše protihodnoty, by byl ochoten přistoupit na reklamaci. Jeho lež je prakticky neprokazatelná a za předpokladu, že výsledná protihodnota je v souladu s informacemi na kurzovním lístku, není explicitně ani řečeno, že má spotřebitel na takový požadavek právní oporu. Ani stížnost u ČNB nezakládá právo na stornování nevýhodné transakce. To ale neznamená, že je takové chování legální. V úředním sdělení ze dne 23. března 2009 je uvedeno, že ČNB považuje za nekalé obchodní praktiky takové chování, kdy směnárna na dotaz jednoznačně neuvede, jaký kurz bude použit ke směně částky uvedené spotřebitelem. Spotřebitel se tak může buď spokojit se stížností u ČNB, nebo postupovat samostatně na základě náhrady škody dle občanského zákoníku. Takové jednání je ovšem nepravděpodobné, neboť turisté, kteří jsou nejohroženější skupinou, mají přirozeně jen omezenou ochotu postoupit celou záležitost soudu. Navíc ani samotný soud nezaručuje, že spotřebitel se svých práv domůže, neboť unést v této oblasti důkazní břemeno je zvláště náročné. Lze tedy konstatovat, že pokud se spotřebitel stane obětí záměrné dezinformace o výši ceny, možnost domoci se svých práv je omezená.

4.3.4.6 *Alternativy možného řešení problému*

Zamezení klamání spotřebitele v souvislosti s dvojími kurzy, kdy je spotřebitel aktivním přičiněním směnární dezinformován o výši kurzu, který se jej týká, má hned několik možností řešení.

- Zákaz používání dvojích kurzů.
- Modifikace limitů u dvojích kurzů.
- Stanovení maximální odchylky nadlimitního a podlimitního kurzu.
- Zrušení možnosti provozování směnárenské činnosti nebankovními subjekty.
- Modifikace možností reklamace.

Zákaz používání dvojích kurzů je krajní možnost řešení a to vzhledem ke svému relativně velkému zásahu do volné soutěže. Navíc - z pohledu ekonomického - mají dvojí kurzy své opodstatnění, neboť je nepochybné, že nižší objemy směny mají vyšší náklady pro směnární, nežli objemy vyšší (v důsledku tzv. regrese fixních nákladů). Navíc z charakteristiky vývoje devizového práva v posledních dvou dekadách je zřejmé, že vývoj se ubírá směrem k postupné liberalizaci a přestože tento argument sám o sobě není dostatečnou obhajobou pro zachování dvojích kurzů ve srovnání s nebezpečím pro spotřebitele, je nepochybně žádoucí k restrikci sahát až jako k poslední možnosti řešení zmíněného problému.

Jakožto méně restriktivní by se mohlo jevit zavedení jistého omezení pro limity u dvojích kurzů. V tabulce 3-1, kde jsou VIP kurzy uvedeny, je zřejmé, že přestože dvojí kurzy mají principiálně své ekonomické opodstatnění, jejich výše je mnohdy přehnaně vysoká a tedy neodpovídající rozdílným nákladům na podlimitní a nadlimitní transakce. Nicméně realizace tohoto opatření naráží na dva problémy. Za prvé stanovení limitů pro kurzy nadlimitní a podlimitní by bylo poměrně náročné a vzhledem k celé řadě faktorů, které by se musely brát v potaz, by výsledné limity nemohly zcela reflektovat reálné náklady dané směnárny a neplnily by tak svůj ekonomický důvod. Jakožto druhý se jeví fakt, že limity a jejich výše lze považovat za problém, ale samotné jejich odstranění by mělo na matení spotřebitele co do výše protihodnoty směny být pozitivní, ale jen nepřímý a zanedbatelný vliv. Co do argumentů lze vše zmíněné o regulaci stanovování limitů vztáhnout i na stanovení maximální odchylky pro dané objemy směny. Proto je možno říci, že ani tyto způsoby řešení nelze považovat za optimální.

Zrušit možnost provozovat směnářské obchody nebankovními subjekty je velmi zásadní omezení. Za příklad by zde mohla být považována právní úprava Litvy, kde nebankovní směnárny neexistují. Tento krok má své výsledky – směna peněz v Litvě je zcela bez problémů a nejsou evidovány žádné problémy s porušováním práv spotřebitele. Podobný postup můžeme pozorovat na Kypru, kde nebankovní směnárny rovněž nejsou⁶⁷. Nicméně na druhou stranu by zrušení nebankovních směnáren mělo zásadní vliv na omezení konkurence. Banky směnářské obchody provádějí jen jako doplňkovou službu a nejsou tedy na jejich příjmy odkázány, nedá se tedy očekávat přílišná korekce dnešního stavu, kdy bankovní domy směňují peníze za relativně (ve srovnání s nebankovními směnárnami) nevýhodné podmínky. Dá se tedy říct, že zrušení nebankovních směnáren je možno považovat za řešení zadaného problému, ale zvýšená ochrana spotřebitele by byla vykoupena redukcí konkurence směnáren a tím by se projevila negativně na výši kurzů.

Zatímco předcházející návrhy jdou cestou restriktivních opatření, modifikace reklamací jde cestou opačnou a sice posiluje práva spotřebitele. Ten by získal možnost odstoupit od obchodu a to na základě dokladu o poskytnuté službě. Odstoupení by bylo po stanovený časový interval, který by byl stanoven v rámci hodin. Bylo by potřeba i předcházet zneužívání této možnosti ze strany spotřebitelů, to by šlo zajistit jistým pevně daným transakčním

⁶⁷ Evropské spotřebitelské centrum pro ČR: Výměna peněz v členských zemích EU mimo eurozónu (závěry terénního šetření). Dostupné z: < <http://www.download.mpo.cz/get/28423/30329/325181/priloha002.pdf> > [citováno 2011-04-25]

poplatkem za reklamaci (v řádech desítek korun). Takto rozšířená možnost reklamace by zbavila směnárny motivace klamat klienty, neboť by oklamáný klient nebyl odkázán jen na soudní domáhání svých práv, které je jen obtížně a zdlouhavě vymahatelné. Navíc z ekonomického hlediska by se jednalo o řešení čisté, neomezující volnou soutěž. Z výše vyjmenovaných alternativ se toto řešení jeví k zamezení klamání spotřebitele v oblasti ceny jako nejvhodnější.

4.3.5 Závěry kapitoly o ochraně spotřebitele

Na otázku položenou v úvodu kapitoly o ochraně spotřebitele byla poskytnuta jednoznačná odpověď. Negativní. Ani dnes, více jak dvě dekády po přechodu na tržní hospodářství, není naše směnárství - z pohledu spotřebitele - bezpečné.

5 Směnárenství z pohledu zájmů státu

5.1 Úvod do problematiky

Nelegální směny nejsou jevem novým. Již v dobách devizového monopolu se musel stát potýkat s tzv. veksláky. Ti profitovali z fenoménu Tuzexů⁶⁸, ve kterých bylo možno nakoupit jinak nedostupné zahraniční zboží. Tento fakt a rovněž i významné mezery v zásobování československého maloobchodu kvalitním tuzemským zbožím, vyvolával v řadách devizových tuzemců značnou poptávku po bonech. Veksláci pak fungovali jako prostředníci mezi prvonabyvateli, od kterých nakupovali tuzexové poukázky a ty pak prodávali s přírůžkou zájemcům o zboží z Tuzexu.⁶⁹ Celková liberalizace devizového hospodářství společně s otevřením české ekonomiky světu po roce 1989 sice znamenala zánik Tuzexu, bonů a tím i překupníků, avšak na jejich místo velmi rychle nastoupily jevy pro společnost a ekonomický vývoj daleko nebezpečnější.

Nebezpečí směnáren pro stát a jeho zájmy tkví ve dvou oblastech. Jednak jsou to daňové úniky plynoucí z nelegálních směn. Princip tkví ve výměně valut bez vydání dokladu, což činí tyto obchody pro výměru daní neviditelnými, a dále v poskytování směnárenských služeb bez řádné registrace. Druhou problémovou oblastí je praní špinavých peněz, kdy jsou směnárníky využívány k legalizaci protizákonně nabytých peněžních prostředků. Je zřejmé, že praní špinavých peněz a daňové úniky spolu souvisejí, neboť peníze získané krácením daně jsou považovány za špinavé a je potřeba je zlegalizovat.

5.2 Legalizace výnosů z trestné činnosti a daňové úniky

Legalizace výnosů z trestné činnosti je motivována snahou zastřít nelegální původ peněžních prostředků. Častěji se s celou problematikou můžeme setkat pod pojmem „*praní špinavých peněz*“⁷⁰. V České republice se o praní špinavých peněz začalo hovořit ve spojitosti s malou privatizací a nárůstem organizované trestné činnosti v roce 1990⁷¹. Od tohoto roku se datuje systematická snaha předcházet tomuto jevu, přičemž se jedná o problém s velkým přesahem. Krom nebezpečnosti samotného praní špinavých peněz, se kterými se pojí i daňové úniky, je nutno řešit i konflikt zcela odlišný, a sice problematiku lidských práv a svobod. Množství každoročně vypraných peněz se odhaduje jen velmi obtížně, dle někte-

⁶⁸ Tuzex byl založen na základě vyhlášky č. 122/1957 Sb. jakožto snaha motivovat tuzemské příjemce devizových hodnot k jejich převádění do tuzemska.

⁶⁹ Grůň L.: *Peníze a právo*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2009. ISBN: 978-80-2337-1

⁷⁰ Pojem byl poprvé využit v americké odborné literatuře v roce 1985.

⁷¹ Nett A.: *Praní špinavých peněz*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně – právnická fakulta 1993, 39s. ISBN: 80-210-0630-7

rých odhadů se může jednat až o stovky miliard korun ročně. Tyto peníze jsou sto destabilizovat jak finanční sektor, tak i sektor veřejný. Následkem daňových úniků přichází stát o 20 až 50 miliard ročně (celkový výběr z daní činil za rok 2009 661 miliard)⁷². Je tedy zřejmé, že boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a daňovým únikům je nevyhnutelný. Ale zde se naráží právě na onen druhý okruh problémů, který je potřeba vzít v úvahu. Tím je jednak problematika lidských práv a svobod: „...jde o to, zda se občané více bojí organizovaného zločinu či policejního aparátu, který by mohl právě ve jménu boje proti organizovanému zločinu ohrožovat či porušovat občanská práva a svobody.“⁷³ A zároveň i oblast představující bankovní tajemství, což je institut zajišťující ochranu řádných klientů bank. Cílem je vyvážit obě strany mince tak, aby na jedné straně nebyli omezováni řádní klienti, ale na druhé straně tak, aby bylo možno účinně zamezovat nelegálním aktivitám. Rovněž se nesmí zapomenout na fakt, že samotné praní špinavých peněz je až poslední fází kriminálních aktivit a tudíž je potřeba být aktivní již při potírání samotné nelegální činnosti, při které špinavé peníze vznikají.

Oficiálním právním termínem pro praní špinavých peněz je již od dob *zákona č. 61/1996 Sb.* tzv. legalizace výnosů z trestné činnosti. Tento pojem chápe současný *zákon č. 253/2008 Sb.* jako jednání sledující zakrytí nezákonného původu ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že se jedná o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem. Aby bylo možno hovořit o praní špinavých peněz, je potřeba, aby byly splněny dvě podmínky a sice:

- majetek je výnosem z trestné činnosti a
- osoba s ním nakládající si je původu majetku vědoma.

Za majetek získaný z trestné činnosti se rozumí takový, jenž je dle českého trestního zákoníku výnosem s nelegální činnosti, a tedy jeho získání je klasifikováno jakožto trestný čin. Vědomost osoby může být i eventuální a lze ji dovozovat i z širších objektivních skutkových okolností. Pro poustup povinných osob (více kapitola 5.4), který popisuje *zákon č. 253/2008 Sb.*, není potřeba mít k dispozici takové množství informací jako je nutno kupříkladu pro *zahájení trestního stíhání*⁷⁴. Ze strany povinných osob je tedy možno konat na základě omezeného množství informací.

⁷² Ministerstvo financí: Rozpočet na rok 2011 a boj s daňovými úniky. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_56980.html?year=2010 [citováno 2011-05-02]

⁷³ Nett A.: *Praní špinavých peněz*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně – právnická fakulta 1993, 39s. ISBN: 80-210-0630-7

⁷⁴ § 158 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

5.3 Prameny práva

Právní úprava praní špinavých peněz má své počátky v *zákonu č. 61/1996 Sb.*, který byl v minulosti několikrát novelizován ve snaze splnit povinnosti vyplývající z mezinárodních a evropských závazků. Poslední a jednou z nejdůležitějších norem, které ČR přijala do svého právního řádu, byla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005. ČR se zavázala, že její ustanovení implementuje do svého právního nejpozději do 15. prosince 2007. Vzhledem k jejímu velkému rozsahu se ukázala možnost novelizace zákona č. 61/1996 Sb. jako nepraktická a tak dnem 1. 9. 2008 vstoupil do účinnosti *zákon č. 253/2008 Sb.* Ten byl doposud novelizován čtyřikrát⁷⁵. Dnešním dnem praní špinavých peněz řeší:

- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
- Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1889/2005 ze dne 26. Října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1781/2006 ze dne 15. Listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků.
- Vyhláška č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

5.4 Povinnosti směnárů v boji proti legalizaci výnosu z trestné činnosti a financování terorismu

Směnárny (hotovostní i bezhotovostní) jsou zákonem⁷⁶ uvedeny jako osoby povinné, z čehož vyplývá, že se na ně vztahují práva a povinnosti z tohoto statusu vyplývající.

5.4.1 Povinnost identifikovat klienta

Směnárna je povinna identifikovat klienta za předpokladu, že objem jeho směny přesáhne 1000 euro. V případě, že obchod provádí v české měně, přepočítává se rozhodná částka kurzem vyhlášeným ČNB. Bez ohledu na limit je směnárna povinna provést identifikaci v případě, že se jedná o *obchod podezřelý*⁷⁷. Podezřelým obchodem zákon rozumí obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o legalizaci výnosů z trestné

⁷⁵ Zákony č. 227/2009 Sb., č. 281/2009 Sb., č. 285/2009 Sb. a č. 199/2010 Sb.

⁷⁶ § 2 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ § 6 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

činnosti nebo podezření, že v obchodu užívané prostředky jsou určeny k financování terorismu, anebo za jiné okolnosti, která by mohla takovému podezření nasvědčovat. Například fakt, že objem směny zjevně neodpovídá majetkovým poměrům klienta nebo pokud klient směnárny vykonává takové činnosti, které mohou napomáhat zastření jeho totožnosti.

Směnárna v případě, že se jedná o fyzickou osobu, zaznamenaná a ověřená z průkazu totožnosti *identifikační údaje*⁷⁸ a dále pak zaznamenaná druh a číslo průkazu totožnosti, stát, popřípadě orgán, který jej vydal, a dobu jeho platnosti. Současně ověří shodu podoby s vyobrazením v průkazu totožnosti. Jedná-li se o osobu právnickou, provede identifikaci fyzické osoby, která jejím jménem jedná v daném obchodu a ty porovná s dokladem o existenci právnické osoby.

5.4.2 Povinnost kontroly klienta

Směnárna si musí od klienta vyžádat takové informace, které jsou relevantní k povaze služby. V případě směnárny především:

- Získání informací o účelu směny,
- zjištění skutečného majitele (klient je právnická osoba),
- u déle trvajících obchodních vztahů získávat informace pro provádění průběžného sledování včetně přezkoumávání obchodů prováděných v průběhu daného vztahu za účelem zjištění, zda uskutečňované obchody jsou v souladu s tím, co povinná osoba ví o klientovi a jeho podnikatelském a rizikovém profilu,
- přezkoumávat zdroje peněžních prostředků.

Z výčtu zjišťovaných informací je zřejmé, že směnárna takové údaje nezjišťuje u každého obchodu. Nejenom, že by se jednalo o prakticky velmi náročný úkol, ale navíc většina směn nemá charakter opakovaných obchodů. S ohledem na množství zjišťovaných údajů zákon stanovuje takové podmínky, které přikazují kontrolovat klienta pouze za mimořádných okolností a sice:

- Obchod se pohybuje v hodnotě 15 000 euro,
- obchod uskutečňován s *politicky exponovanou osobou*⁷⁹ a
- jedná-li se o *podezřelý obchod*.

⁷⁸ Dle § 5 zákona č. 253/2008 Sb. se identifikačními údaji rozumí u fyzické osoby všechna jména a příjmení, rodné číslo, a nebylo-by přiděleno, datum narození, místo narození, pohlaví, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství. Podnikající fyzické osoby i obchodní firmu, odlišující dodatek, místo podnikání a identifikační číslo osoby. Právnická osoba pak obchodní firma či název včetně odlišujícího dodatku nebo dalšího označení, sídlo, identifikační číslo osoby nebo obdobné číslo přidělované v zahraničí.

⁷⁹ § 4 odst. 5 zákona č. 254/2008 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů

V praxi směnárny vyžadují od určitého objemu výměny valut registraci předem, navíc je časté, v případě že osoba – právnická či fyzická – provádí výměny v takových výši opakovaně, má se směnárnou sjednány nadstandardní podmínky (individuální kurz, nulové poplatky), kterými se směnárna snaží podporovat právě dlouhodobý a opakovaný charakter takovýchto obchodů. V takovém případě se dá hovořit o déle trvajícím obchodním vztahu a lze i na směnárnu vztáhnout výše zmíněné ustanovení. Navíc s ohledem na platnou *právní úpravu*⁸⁰ je nutno si uvědomit, že takto vysoké obchody se nemohou v *zásadě*⁸¹ provádět bezhotovostně, nýbrž je potřeba převod prostřednictvím banky. Identifikaci a kontrolu klienta uskuteční již banka, čímž ovšem směnárna není ze svých povinností osvobozena. Každopádně z praktického hlediska to znamená ulehčení, protože dle *zákona*⁸² může směnárna převzít již zjištěné údaje od jiné povinné osoby – v tomto případě banky. Tento postup by ovšem směnárna neměla vykonávat s automatickou pravidelností a to vzhledem k faktu, že její úhel pohledu na věc je rozdílný a může tedy vzhledem k okolnostem mít oprávněné pochybnosti o správnosti či úplnosti přebíraných informací. Ať je kontrola či identifikace klienta prováděna bankou anebo směnárnou, je pro její efektivnost potřeba aktivní spolupráce. Tou se rozumí především předkládání relevantních dokumentů a prohlášení. Povinná osoba není ze zákona nucena konat aktivní kroky k prověření pravdivosti předkládaných listin. V případě pochybností si může směnárna respektive banka vyžádat od klienta doplňující nebo podpůrné informace. Za předpokladu, že klient součinnost odmítne, je to důvodem k *neuskutečnění obchodu*⁸³. Odlišná situace nastane, pokud klient součinnost poskytne řádným způsobem, avšak i přesto jsou na místě oprávněné pochybnosti o její pravosti. V takovém případě je to důvodem k *oznámení podezřelého obchodu*⁸⁴.

5.4.3 Oznámení podezřelého obchodu

Oznámení podezřelého obchodu má zásadní význam v boji proti praní špinavých peněz, neboť se neočekává a ani to očekávat nelze, že by samotná povinná osoba vykonávala aktivní kroky motivované snahou usvědčit svého klienta. Zákon stanovuje, že povinná osoba – směnárna – musí nahlásit takové obchody, které jsou vyhodnoceny jakožto *podezřelé* a to do 5 kalendářních dní ode dne zjištění podezřelého obchodu. Toto ustanovení je ovšem potřeba brát v souvislostech s charakterem daného obchodu. Pokud by 5 denní prodlení zne-

⁸⁰ § 4 zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ Výjimky z povinnosti platit bezhotovostně jsou popsány v § 4 odst. 2 zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů

⁸² § 11 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁸³ § 15 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁴ § 18 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

hodnotilo dané oznámení, je nutno nahlásit skutečnost neprodleně po zjištění. Samotná stížnost může být podána buďto písemně anebo ústně do protokolu. Písemná stížnost musí obsahovat náležitosti stanovené zákonem o praní špinavých peněz. Orgánem, který je pověřen vyřizováním stížností, je Finančně analytický útvar při ministerstvu financí. *Zákon*⁸⁵ stanovuje, že směnárna musí ustanovit kontaktní osobu, která je v případě *podezřelého obchodu* pověřená informovat ministerstvo.

*Zákon*⁸⁶ stanovuje možnost odložit splnění příkazu klienta. Nicméně zde je opět jako u lhůty nutno postupovat především tak, aby nebylo zmařeno zajištění výnosu z trestné činnosti. Vztaheno na směnárny, je zřejmé, že odložení splnění příkazu klienta u přepážky by snaze o zajištění neposloužilo ku prospěchu věci.

5.4.4 Systém vnitřních zásad

Směnárna je dle *zákona*⁸⁷ povinna vypracovat systém vnitřních zásad, který uvede povinnosti stanovené zákonem do její praxe a to výčtem zásad, postupů a kontrolních opatření, kterými se zaměstnanci řídí. *Vybraní zaměstnanci*⁸⁸ směnárny musí být se systémem vnitřních zásad řádně seznámeni školením.

Směnáren se přímo dotýká pak i prováděcí vyhláška ČNB č. 281/2008 Sb., k zákonu o legalizaci výnosů z trestné činnosti č. 253/2008 Sb. Zásadní ustanovení vyhlášky je především ustanovení § 8, které ukládá vypracovávat každoročně hodnotící zprávu. Zde se směnárna vyjádří k účinnosti přijatých postupů a opatření, které směnárna uplatňovala k předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Zprávu je povinna uschovat minimálně po dobu 5 let.

5.5 Směnárny a praní špinavých peněz

5.5.1 Dodržování povinností vyplývajících se zákona č. 253/2008 Sb.

Zákon o praní špinavých peněz a povinnosti z něho plynoucí popsané výše, jsou účinné pouze v případě spolupráce směnárny s ministerstvem financí. Ta je vynucena zákonem. Avšak zde lze mít pochybnosti o jeho dodržování a případné vymahatelnosti. Hlavním problémem je motivace směnáren. Ta je jednoznačně negativní. Při neplnění povinnosti identi-

⁸⁵ § 22 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ § 20 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ § 21 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸ Dle § 23 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů musí být proškoleni minimálně jednou za 12 měsíců ti zaměstnanci, kteří se při výkonu své pracovní činnosti mohou setkat s podezřelými obchody.

fikace a kontroly klienta může být směnárně dle *zákona*⁸⁹ udělena pokuta do výše 1 000 000,- Kč respektive 10 000 000,- Kč. Pokud směnárna nenahlásí *podezřelý obchod*, je možno ji udělit pokutu až do výše 50 000 000,- Kč⁹⁰. Každopádně i přes vysoké pokuty je zřejmé, že směnárna nemá z praktického pohledu žádný zájem spolupracovat s orgány tomu pověřenými a ač její aktivita na tomto poli má nepochybně pozitivní celospolečenský dopad, je pro směnárnu pouhou přítěží a to hned z několika úhlu pohledu. Zákonem stanovené povinnosti znamenají pro směnárnu zvýšené náklady jak přímé (například za pomoc při sestavení systému vnitřních zásad si účtuje poradenská agentura⁹¹ 120 euro/hodina) tak nepřímé (nové povinnosti pro zaměstnance). Navíc směnárna si nemůže nepovšimnout prostého faktu, že její přílišná horlivost v boji proti legalizaci špinavých peněz nese ve svém výsledku pouze jeden faktický následek, a sice snižování zisku, neboť tím odrazuje své – především stálé a zároveň nejvýnosnější – klienty. Není účelem zpochybňovat na tomto místě morální charakter vlastníků směnáren, ale prakticky vzato - výkaz zisku a ztrát nerozlišuje peníze na čisté a špinavé a stejně tak nečiní ani výsledný zisk. Výsledkem všech výše zmíněných argumentů je prostá snaha směnárny dodržovat povinnosti takovým způsobem, aby minimalizovala veškeré negativní dopady na svou činnost. Na jedné straně tedy plnit svou zákonnou povinnost, aby se nevystavovala možnosti udělení vysokých pokut, na druhé straně činit ovšem tak, aby neohrozila svou ziskovost. Tato prostá logika nevyhnutelně vede k závěru, že stávající právní úprava není a ani nemůže být optimální a to z důvodu naprosté rozdílnosti zájmu zúčastněných stran – směnáren a státu.

Označit stávající právní úpravu za neoptimální je snadné, mnohem složitější je ovšem přijít s vhodným návrhem na řešení. Jak bylo uvedeno, principiální rozdílnost motivace směnáren a státu nevyhnutelně vede ke snaze o obcházení daných právních předpisů. Vycházíme-li z této premisy, můžeme dojít k dvěma možným východiskům účinného boje s práním špinavých peněz.

První východisko vychází ze zachování principů, na kterých stojí současný boj s legalizací výnosů z trestné činnosti. To vede k nutnosti řešit nesoulad motivací, což není úkol nereálný. Protichůdné motivace nejsou totiž problémem pouze tohoto zákona, ale naopak je to jev poměrně častý (například výběr daní). Jediným reálným řešením je důsledná

⁸⁹ § 44 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ § 46 zákona č. 253/2008 Sb., TrVýn, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ Internetové stránky společnosti TerrInvest. Dostupné z : <<http://www.terrinvest.cz/cz/cenik-1404041329.html>> [citováno 2011-04-06]

kontrola ze strany pověřených orgánů, tedy především Finančně analytického útvaru. Ten vykonal v roce 2010 celkem tři kontroly⁹² hotovostních směnárén. Z těchto tří kontrol byly zjištěny nedostatky u dvou směnárén. U třetí nebylo šetření v době publikace výroční zprávy ještě ukončeno. Počet směnárén je příliš nízký na vyvození závěrů vztahujících se na celkové porušování zákona o praní špinavých peněz v rámci celé statistické populace, ale na oprávněné pochybnosti o rozsahu kontroly a o dodržování právních předpisů, je dostačující. Pokud se tedy vydáme touto z krátkodobého hlediska snadnější cestou, je potřeba v rámci účinného vymáhání práva jednoznačně zintenzivnit kontrolní činnost.

Druhá možnost je náročnější a dosažitelná pouze dlouhodobou a soustavnou činností. Praní špinavých peněz není nic jiného než pouhá snaha zastřít původ již existujících peněžních prostředků, proto chceme-li mu zamezit, nemůžeme řešit následky, ale příčiny. Proto je mnohem efektivnější předcházet samotné nelegální činnosti, která špinavé peníze produkuje.

5.5.2 Praní špinavých peněz jakožto hlavní náplň některých směnárén

Za normálních okolností je směnárna motivována především tvorbou zisku. V takovém případě platí chování popsané výše. Avšak existují i případy, kdy směnárny vědomě a cílevědomě perou špinavé peníze nebo rovnou jsou již založeny za tímto účelem.

Směnárén je u nás velké množství, mají možnost zasílat peněžní prostředky do zahraničí a navíc velmi nízké provozní náklady. K legalizaci výnosů z trestné činnosti jsou tak velmi vhodné. Směnárny tohoto typu vypadají na první pohled zcela normálně. Dokonce, ve snaze nebýt nápadnou, plní částečně i informační a kontrolní povinnost a hlásí podezřelé obchody finančně analytickému útvaru.

Je mnoho způsobů, jak může hotovostní směnárna prát špinavé peníze. Jedním ze základních způsobů je založení společnosti, která vykazuje zisk, avšak pouze účetně, ve skutečnosti může být v absolutních číslech ztrátová. Ztráta je zde chápána pouze jako nevyhnutelný náklad za zlegalizování špinavých peněz. Většina obchodů je tak pouze účetních, kdy jsou špinavé peníze postupně vkládány jako výnosy z běžných transakcí. Samozřejmě vedle zcela fiktivních směn směnárna poskytuje i běžné služby reálným klientům tak, aby nebudila nežádoucí pozornost. Na konci běžného období směnárna řádně zdaní svůj uměle vytvořený zisk a ze špinavých peněz jsou rázem peníze čisté, se kterými může majitel již disponovat řádným způsobem. Dokazování takového postupu není vůbec snadné. Dokazuje to i případ

⁹² Finančně analytický útvar: Výroční zpráva za rok 2010. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/analit_cinn_kontr.html [citováno 2010-04-29]

směnárny AktivChange, ve které byla v roce 2008 provedena rozsáhlá kontrola po podezření na rozsáhlé praní špinavých peněz v celkové výši 5,3 miliardy Kč. Avšak v září 2010 ČTK zveřejnila zprávu informující o zastavení stíhání podezřelých a to z důvodu nemožnosti policie legalizaci výnosů trestné činnosti prokázat.

Řešením je přísnější vydávání registrací ze strany ČNB. Je totiž zřejmé, že směnárny je v ČR mnoho, což ve svém výsledku ztěžuje jejich kontrolu ze strany pověřených orgánů. Zároveň je nutno zpřísnit intenzitu kontrol, která je prokazatelně nedostačující a v neposlední řadě činit i preventivní kroky k zamezení samotné nelegální činnosti, ze které špinavé peníze pocházejí.

5.5.3 Daňové úniky a směny bez potřebné registrace

Daňové úniky jsou významným generátorem špinavých peněz. Snaha o krácení daně se nevyhýbá ani směnárnám. Základním způsobem jak krátit daň je směna valut mimo oficiální účetnictví, kdy není za transakci vydán žádný doklad. Takto provedená směna je pak z pohledu vyměřování daně neviditelná. Pro zamezení krácení daně popsáním způsobem je zapotřebí kontrolovat dodržování *zákonné povinnosti*⁹³ stanovující vydávat za směnu doklad o provedené službě. Dle *zákona*⁹⁴ dozoruje vydávání potvrzení o provedeném obchodu ve směnárnách ČNB.

Časté je i provádění směn na ulici a to jak u osob, které tak činí samostatně, tak i organizovaných skupin spolupracujících s kamennou směnárnou. V takovém případě dochází nejenom k daňovému úniku, ale i ke *správnímu deliktu*⁹⁵, souvisejícímu s vykonáváním směnářské činnosti bez potřebné registrace. Nebezpečnost směn na ulici navíc umocňuje zvýšené riziko související s padělky bankovek. Novodobý veksláci profitují především z možnosti nabízet nižší kurzy oproti směnárnám. Byly zaznamenány i případy až pozoruhodné drzosti, kdy se snažili nalákat zákazníky kamenné směnárny na svůj výhodnější kurz a to vše v její bezprostřední blízkosti. V ohrožení jsou především turisté. Není tak náhodou, že většina turistických průvodců nabádá cizince k vyhnutí se takovýchto – na první pohled – výhodných obchodů. Řešení směn bez potřebné registrace leží na ČNB a v praxi rovněž i na městské policii, která je sto dohlížet nad děním na ulicích mnohem intenzivněji.

⁹³ § 16 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ § 2 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ § 27 zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

6 Závěr

Aby bylo možno úspěšně dosáhnout cíle práce popsaného v úvodu práce, bylo potřeba nejdříve zasadit směnárství do širšího kontextu. Stalo se tak ve druhé a třetí kapitole.

Z druhé kapitoly jednoznačně vyplynulo, že nežli jsme mohli stanout před první směnou a vyměnit si své valuty, musel vývoj ujít dlouhou a nelehkou cestu spočívající ve vývoji peněz, mezinárodního obchodu a devizového práva. Především historie českého devizového práva ukázala, že zákony nejsou ničím jiným, nežli odrazem společnosti, která je vytváří.

Devizové zákony po roce 1990 znamenali zásadní obrat ve vývoji. Celá řada povinností, které byly po 30 let každodenní realitou, náhle padla a české právo muselo odpovědět na zcela nové výzvy. Tato nová realita představovaná devizovým zákonem č. 219/1995 Sb. byla popsána v kapitole třetí. Pozornost byla věnována především vzniku práva podnikat ve směnárství, neboť jak se prokázalo v kapitole věnované legalizaci výnosů z trestné činnosti, počet směnárů u nás je až pozoruhodně vysoký, což komplikuje kontrolní činnost pověřených orgánů.

Historický úvod a popsání devizového zákona, který vytváří právní mantinely samotné podstatě směnárských obchodů, dovolil v kapitole čtvrté se začít plně věnovat jednomu z hlavních cílů této práce – posouzení současné úrovně ochrany spotřebitele ve směnárských obchodech současnosti. Byl identifikován hlavní rizikový faktor, kterým jsou dvojí kurzy. Ty svou podstatou vytvářejí velký prostor pro matení spotřebitele, což podtrhnuto omezenou vymahatelností práva klientů, jsou Achillovu patou českého směnárství. Návrhová vybraných směnárů ukázala, že obavy jsou zcela oprávněné a tento způsob stanovování protihodnoty jednoznačně slouží především k matení spotřebitele. Avšak nic není černobílé a v tomto smyslu i tento text prokázal, že dvojí kurzy mají své ekonomické opodstatnění a proto pouhé jejich zakázání nemůže být považováno za správné řešení. Z předložených řešení se jako nejvhodnější ukázala změna způsobu provádění reklamací, která na jedné straně nikterak neomezuje poctivé směnárny a na druhé straně zajišťuje spotřebitelům možnost účinné obrany proti popsaným nepoctivým praktikám.

Poslední kapitola byla věnována legalizaci výnosů z trestné činnosti a daňovým únikům. Byly nastíněny hlavní povinnosti směnárů vyplývajících především ze zákona č. 253/2008 Sb. Analýza zákona z pohledu zájmů směnárů ukázala, že důsledné naplňování zákona směnárny poškozují v jejich každodenní činnosti a připravuje je o zisky, což nevyhnutelně vede ke snaze o jeho obcházení. Motivace směnárů tak tkví především z obav

před vysokými pokutami, které ovšem jsou prakticky jen obtížně vymahatelné a navíc aktivita pověřených orgánů v kontrole se jeví jako více než nedostatečná. Realistické zhodnocení situace ukázalo, že žádné snadné a jednoznačné řešení neexistuje. Východisko tak spočívá v kombinaci prevence zabraňující samotné nelegální činnosti, ze které špinavé peníze pocházejí, a zintenzivnění kontrolní činnosti ČNB, Finančně analytického útvaru a policie.

V samém úvodu byla vyřčena prostá otázka, kterou se tato práce pokusila objasnit. Jednoznačná odpověď, kterou tento text poskytl, nemůže těšit nikoho z nás. Směnárenství i po více jak dvou dekáдах představuje vážný problém a to nejenom pro své klienty, ale i pro celou českou společnost.

7 Seznam použité literatury a pramenů

Knihy, příspěvky ve sborníku

- Bakeš, M. a kol.: *Finanční právo*. 5. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 552 s. ISBN: 978-80-7400-801-6
- Bakeš, M., Blechová, E. a kol.: *Devizový zákon a předpisy související*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1996. 210 s. ISBN 80-7179-035-4
- Bartová, A., Tvrdý J.: *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a předpisy související*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 500 s. ISBN: 798-80-7400-099-7
- Grůň L.: *Peníze a právo*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2009. ISBN: 978-80-2337-1
- Grůň, L.: *Finanční právo a jeho instituty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2009. 336 s. ISBN: 978-80-7201-745-4
- Jánošíková, P. Mrkývka, P. Tomažič, I. a kol.: *Finanční a daňové právo*. Plzeň, 2009. 528 s. ISBN: 978-80-7380-155-7
- Mrkývka, P. a kol.: *Finanční právo a finanční správa* 1. Díl. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně 2004, 404 s. ISBN: 80-210-3578-1
- Nett A.: *Praní špinavých peněz*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně – právnická fakulta 1993, 39s. ISBN: 80-210-0630-7
- Smith A.: *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Nové, přeprac. vyd. Praha: Liberální institut, 2001. 986 s. ISBN 80-86389-15-4
- Švarcová, J.: *Ekonomie: Stručný přehled*. 1. vyd. Zlín: CEED, 2004. 295 s. ISBN: 80-902552-9-9
- Židek L.: *Dějiny světového hospodářství*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN: 978-80-7380-035-2

Seriálové publikace

- Grůň, L: *Devizový zákon po deseti letech (a co mu předcházelo)*. Právník č. 3/2006. 313 – 333 s. ISSN: 0231-6625
- Grůň, L: *Podnik zahraničního obchodu Tuzex – charakteristická instituce v období socializace devizových vztahů*. Právník č. 7/2006, 844 – 857 s. ISSN: 0231-6625
- Grůň, L: *K vymezení obchodní a neobchodní oblasti devizového hospodářství z pohledu devizových předpisů před dvaceti lety*. Právník č. 4/2007. 392 – 406 s. ISSN: 0231-6625

Seznam použitých právních předpisů

- Vyhláška č. 169/1989 Sb., kterou se provádí devizový zákon.
- Vyhláška č. 280/2008 Sb., o směnářské činnosti, bezhotovostních obchodech s cizí měnou a o peněžních službách.
- Vyhláška č. 303/1992 Sb., kterou se provádí devizový zákon.
- Vyhláška č. 34/2003 Sb., kterou se stanoví rozsah, období, lhůty a způsob plnění oznamovací povinnosti podle devizového zákona.
- Vyhláška č. 376/2009 Sb., o směnářské činnosti.
- Zákon č. 107/1953 Sb., o devizovém hospodářství.
- Zákon č. 130/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon.
- Zákon č. 142/1970 Sb., o devizovém hospodářství.
- Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1939 Sb.
- Zákon č. 162/1989 Sb., devizový zákon.
- Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 254/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 528/1990 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 7/1924 Sb., o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel.
- Zákon č. 92/1946 Sb., o vázaném devizovém hospodářství.

Internetové zdroje

- Internetové stránky Epravo. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nabyvani-nemovitosti-cizinci-v-ceske-republice-vyvoj-pravni-upravy-57106.html>> [citováno 2010-05-07]
- Internetové stránky ČNB. Dostupné z <<http://www.cnb.cz>>
- Internetové stránky Měšec. Dostupné z <<http://www.mesec.cz/clanky/vitejte-v-praze-legalni-kradeze-prazskych-smenaren/>> [citováno 2010-04-15]
- Finančně analytický útvar: Výroční zpráva za rok 2010. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/analit_cinn_kontr.html> [citováno 2010-04-29]
- Zápis z 51. Mimořádného zasedání Výboru pro kulturu a volného času ZHMP. Dostupné z: <http://magistrat.praha-mesto.cz/84313_Zapis-z-51-mimoradneho-zasedani-Vyboru-pro-kulturu-a-volny-cas-ZHMP-ze-dne-16-6-2010> [citováno 2010-04-13]
- Internetové stránky směnárny Interchange. Dostupné z: <<http://www.interchange.cz/>>. [citováno 6. 4. 2011]
- Internetové stránky směnárny Huspak-exchange. Dostupné z: <<http://www.huspak-exchange.cz/>>. [citováno 2011-04-11]
- Internetové stránky společnosti TerrInvest. Dostupné z : <<http://www.terrinvest.cz/cz/cenik-1404041329.html>> [citováno 2011-04-06]
- Evropské spotřebitelské centrum pro ČR: Výměna peněz v členských zemích EU mimo eurozónu (závěry terénního šetření). Dostupné z: <<http://www.download.mpo.cz/get/28423/30329/325181/priloha002.pdf>> [citováno 2011-04-25]
- Ministerstvo financí: Rozpočet na rok 2011 a boj s daňovými úniky. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_56980.html?year=2010> [citováno 2011-05-02]
- ČNB: zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2009. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf> [citováno 2011-04-26]

Použité zkratky

ČNB Česká národní banka

ČR Česká republika

EU Evropská unie

ES Evropské společenství

TrVýn Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Přílohy

Příloha č. 1 – Kartotéka platidel

2 A4

Příloha č. 2 – Doklad o poskytnuté službě

1 A4

